

Sexualundervisning i högstadieskolor

En litteraturstudie i vad sexualundervisningen omfattar samt
den professionellas roll i ungdomars sexualfostran

Lee Lindqvist

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4324
Författare:	Lee Lindqvist
Arbetets namn:	Sexualundervisning i högstadieskolor – En litteraturstudie i vad sexualundervisningen omfattar samt den professionellas roll i ungdomars sexualfostran
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med detta arbete är att undersöka och beskriva vad den finländska sexualundervisningen omfattar i högstadieskolor och jämföra med andra länders sexualundervisning, samt att kartlägga de ungas behov och önskemål. Forskningsfrågorna är: Vad omfattar sexualundervisningen i högstadieskolor? Vad är den professionellas roll i ungdomars sexualfostran? Vilka likheter och olikheter finns det mellan den finska sexualundervisningen och sexualundervisningen i andra länder? För att kunna svara på forskningsfrågorna och uppnå mitt syfte med arbetet använder jag mig av metoden litteraturstudie. Som teoretisk referensram använder jag mig av de europeiska standarden för sexualfostran och UNESCOs ”Internationella tekniska vägledning om sexualundervisning”. Resultatet av de elva vetenskapliga artiklarna jag analyserade i min litteraturstudie visade att det finns stora skillnader i omfattningen av sexualundervisningen och hur sexualundervisningen utförs både mellan och inom länder. I Finland är sexualundervisningen integrerad i biologi- och hälsokunskapslektionerna, och teman som behandlas är allt från kroppens uppbyggnad till relationer och den egna sexuella hälsan. I till exempel USA tillämpar vissa skolor förhållningssättet att ”sex är dåligt” för att skrämma unga till att vänta med ha sex tills de är gifta, medan det i till exempel i Frankrike är obligatoriskt att inkludera biologiska, psykologiska, emotionella, sociala, kulturella och etiska aspekter i sexualundervisningen. Resultatet visade även att vissa ungdomar anser att <i>vem</i> som är sexualundervisare inte är lika viktigt som undervisarens kvalitéer medan andra föredrar att bli undervisade av hälsovårdare specialiserade på sexuell hälsa. Ungdomar är även kritiska till för mycket fokus på biologiska aspekter av sexualitet och välkomnar psykosociala aspekter. Att känna till vad ungdomar föredrar är väsentligt för att kunna utveckla ett effektivt sexualundervisningsprogram.</p>	
Nyckelord:	Sexualundervisning, sexualfostran, sexuell hälsa, ungdomar, högstadieskolor
Sidantal:	53
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	13.6.2013

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	4324
Author:	Lee Lindqvist
Title:	Sex education in high schools – a literature review of the content of sexuality education and the professional's role in the youth's sexuality education.
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>The aim of this study is to examine and explain the content of the Finnish sex education in high schools and compare it with sex education in other countries, as well as identify the youth's needs and wishes. The research questions are: What is the content of the sex education in high schools? What is the professional's role in the youth's sex education? And what are the similarities and differences between the sex education in Finland and sex education in other countries? To be able to answer my research questions and to reach the aim of my study I use the method literature review. As theoretical framework I use the standards for sexuality education in Europe and UNESCO's "International technical guidance on sexuality education". The results of the eleven scientific articles that I analyzed in my literature review showed that there are great differences in the content of the sex education and how it is implemented both in and between countries. The sex education in Finland is integrated in biology and health education lessons, and themes that are discussed are everything from how the human body is built to relationships and the one's own sexual health. For instance, in the USA some schools apply the approach to sex that it is something bad, in attempting to scare the youth to refrain from having sex before they're married, while in for instance France it is mandatory to teach the biological, psychological, emotional, social, cultural and ethical aspects of sexuality. The results also show that some youths think that <i>whom</i> the educator is isn't as important as the qualities of the educator, while others prefer to be taught by sexual-health workers. Youths are also critical to too much focus on biological aspects of sexuality, and welcome psychosocial aspects. To know what the youth prefer is essential to being able to develop an effective sex education program.</p>	
Keywords:	Sex education, sexuality education, sexual health, youth, high school
Number of pages:	53
Language:	Swedish
Date of acceptance:	13.6.2013

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION.....	6
1.1	SEXUALUNDERVISNINGEN I FINLAND	8
1.2	BARN OCH UNGAS SEXUELLA HÄLSA	10
1.3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	12
1.4	CENTRALA BEGREPP	13
1.5	TIDIGARE FORSKNING	15
2	TEORETISK REFERENSRAM	20
2.1	DET SOCIOLOGISKA PERSPEKTIVET PÅ SEXUALITET	20
2.2	SEXUALUNDERVISNINGENS SYFTE	21
2.3	FORMELL OCH ICKE FORMELL SEXUALFOSTRAN	23
2.4	SEXUALUNDERVISNING – ALLMÄNNA RIKTLINJER OCH GRUNDLÄGGANDE KRAV	23
2.5	SEXUALFOSTRANS MÅLGRUPPER OCH SAMARBETSPARTNERS.....	25
2.6	PEDAGOGENS KUNNANDE	26
2.7	SEXUALFOSTRANS PRINCIPER OCH EGENSKAPER AV EFFEKTIVA PROGRAM	27
3	METODER.....	28
3.1	LITTERATURSTUDIE.....	28
3.2	DATAINSAMLING	31
3.3	INKLUSIONS- OCH EXKLUSIONSKRITERIER	31
3.4	ANALYSMETOD.....	32
3.5	ETISKA ÖVERVÄGANDE	34
4	RESULTATREDOVISNING.....	34
4.1	SEXUALUNDERVISNINGENS INNEHÅLL	34
4.2	SEXUALUNDERVISNINGEN UR UNGDOMARS PERSPEKTIV.....	37
4.3	DEN PROFESSIONELLAS ROLL I UNGDOMARS SEXUALFOSTRAN	38
4.4	SEXUALUNDERVISNINGEN I ANDRA LÄNDER	40
5	DISKUSSION	41
5.1	RESULTATDISKUSSION.....	44
5.2	METODDISKUSSION.....	48
5.3	FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING	48

KÄLLOR.....	49
BILAGA 1	54

1 INTRODUKTION

Tiden, samhället, historien, kulturen, religionen, värden, attityder och levnadsvillkor påverkar ens uppfattning om den egna sexualiteten. Sexualiteten kan ses som ett verktyg, som hjälper var och en att hitta ett eget sätt att leva och finnas, och hjälper oss att kunna uttrycka oss själva, förstå livet, känna, tänka och älska. (Aho et al. 2008 s. 17)

Ungdomar uppfattas oftast som friska och problemfria. Dessutom anses det att de inte använder hälso- och sjukvården så ofta, och till en viss del är det också så. Samtidigt är puberteten en tidsperiod då ungdomar förändras psykiskt, fysiskt och emotionellt i en snabb takt. För unga kan bildandet av den sexuella identiteten, de personliga erfarenheterna av sexualitet, sökandet efter en partner, accepterandet av den egna kroppen och att se efter kroppens välmående vara nya och utmanande uppgifter i livet. (Aho et al. 2008 s.9)

Till ungdomars sexuella utveckling hör speciellt en förvirring över förändringar både kroppsligt och känslomässigt. Att utforska sig själv, observera andra människor och jämföra sig själv med andra är vanligt. Ungdomar går ofta omkring och funderar över om de är normala. Därför är det viktigt att det som ungdomarna jämför sig med är en hälsosam, bra och realistiskt förebild. Det kan vara skadligt för ungdomarna att jämföra sig med modetidningars modeller, eller musikvideos och filmers överklighet, eller plastikkirurgin och bildmanipulerade figurer. (Aho et al. 2008 s. 17)

Ungdomstiden är en betydelsefull och värdefull del i livet, då man bygger grunden för vuxenlivet. Under denna tidsperiod behöver de unga ha en vuxen förebild samt stöd från äldre. Att inte sätta några gränser eller ge för mycket frihet till ”ofullbordade” människor är inte bra, eftersom en ung inte är redo att bära allt ansvar för sina handlingar själv. (Aho et al. 2008 s. 18)

Sexualiteten börjar utvecklas redan inne i livmodern innan födseln. Människan lever på sexualitetens trappor under hela sitt liv. Utveckling sker på ett intellektuellt-, känslor- och biologiskt plan. På det intellektuella planet tillägnar man sig och förstår information på olika sätt. På ett känsloplan känner, förstår och lär man sig hantera och stå ut med olika känslor. Och på ett biologiskt plan utvecklas alla i sin egen takt till man eller

kvinnor. Det är viktigt att man får information om denna utveckling i god tid, så att den unga kan förstå vad som händer i hennes liv. (Aho et al. 2008 s. 18)

Ungdomens sexuella hälsa förutsätter att den unga förhåller sig hälsosamt och respektfullt mot sig själv. Bra självkänsla och att man respekterar sig själv är huvudaktörer i en ung människas välmående. En bra sexuell hälsa förutsätter även att barn och unga får rätt information om sexualitet och sexuell hälsa som hör till just den ålders- och utvecklingsperiod han eller hon befinner sig i, samt att den unga får veta hur man skall ta hand om sig själv i dessa olika faser. Nu för tiden finns det tillgänglig information i överflöd, men problemet är att bra och dålig, rätt och fel information blandas ihop. Den unga behöver få saklig information om sexualitet som stöd till den information som kommer via media, som är kommersiell och rätt förvriden. (Aho et al. 2008 s. 34-35)

Att enbart få information räcker dock inte, utan de unga behöver dessutom råd om hur man skall tillämpa informationen i sina handlingar och i sitt liv. Vad man skall göra och hur, vilka val man inte bör göra och vart man kan vända sig för att få hjälp, så att den sexuella hälsan behålls bra. Därför är det även viktigt att informationen är aktuell, så att den unga är motiverad att ta emot informationen och tillägna sig den. Den unga behöver också förstå hur informationen har med honom eller henne att göra, då kommer informationen bäst fram. (Aho et al. 2008 s. 35)

Jag var på våren 2011 på utbyte i USA där jag gick en kurs som hette Human Sexuality. En del av kursen gick ut på hur man skall undervisa sexualkunskap på högstadieskolor. Under denna del i kursen diskuterade vi mycket om hur man pratar till unga, hur man skall väcka deras intresse och behålla deras uppmärksamhet. Vi övade parvis på att ha en lektion för 14- och 15-åriga elever där det viktiga var att vi skulle använda ett språk som de unga skulle ha lätt att förstå, och inte använda många svåra termer. Vi skulle även ta upp aktuella ämnen som påverkar dagens ungdomar mer än vad de kanske ha gjort tidigare. Vi skulle även försöka oss på att använda kreativa metoder för att få de unga delaktiga i undervisning och skapa diskussion om ämnet. Jag tyckte det här var mycket intressant och något som fick mig att fundera på hur jag själv upplevde sexualundervisningen när jag gick i högstadiet. Detta, plus allt annat som står här

ovanför är den bakomliggande orsaken till varför jag valde att skriva mitt examensarbete om just detta ämne.

Sexualfostran har en viktig roll i vår kultur, och unga möter motstridiga meddelanden om saker som berör sexualiteten och könen. Sexualiteten är närvarande i många ärenden, som en del av vardagen. Den värld som ungdomar upplever kan uppfattas och tolkas på många olika sätt. En del av de unga är mer sårbara än andra, och de behöver särskilt stöd för att kunna stärka de olika delarna av sin sexualitet, samt för att stärka självbilden och den egna identiteten. De ungas socialiseringsprocess in i det egna samhället kan medföra tryck från normer, enligt vilka man behöver vara på ett visst sätt för att uppfylla de så kallade oskrivna kraven på vad som är lämpligt när det kommer till kön, sexualitet och mänsklighet. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010 s. 159)

1.1 Sexualundervisningen i Finland

Sexualundervisning blev obligatoriskt i skolor i Finland år 1970. Från och med år 1972, blev kommunerna ansvariga att ge gratis rådgivning om familjeplanering och preventivmedel för hela befolkningen. Hälsovården och utbildningen utvecklades långsamt, men i samverkan med varandra. En förbättring i den sexuella hälsan märktes, när ungdomars aborter och barnafödelse minskade kontinuerligt till låga nivåer i mitten av 1990-talet, då antalet förebyggande tjänster som fanns i det finska samhället minskade. Bland annat skolhälsovården och hälsokunskapslärandet reducerades och preventivrådgivningar avskaffades. Som följd av detta blev Finland ett ojämlikt land när det kom till ungdomars sexuella hälsa. I vissa kommuner fungerade preventivrådgivningar, det fanns mottagningar för unga som vill diskutera sin sexuella hälsa, dessutom kunde skolhälsovårdaren ordinera preventivmedel åt dem som ville, medan det i andra kommuner inte fanns några sexualrådgivnings tjänster riktade till ungdomar överhuvudtaget. (Aho et al. 2008 s. 8 och Loeber et al. 2010 s. 173)

Samtidigt blev sexualundervisningen ett frivilligt ämne, vilket ledde till en försämring av både dess kvalitet och kvantitet. Detta följdes av en minskning i användandet av preventivmedel bland ungdomar och flera ungdomar hade sex vid 15 och 16 års ålder än tidigare. Inte helt överraskande, ökade ungdomsaborterna med 50% över de följande sju åren. (Loeber et al. 2010 s. 173)

År 2004 introducerades ett nytt ämne i de flesta skolorna i Finland, hälsokunskap. Det har varit ett obligatoriskt ämne sedan år 2006. Hälsokunskap inkluderar teoretiska, sociala, emotionella, funktionella och etiska färdigheter, tillsammans med information om hur man anskaffar färdigheter. I årskurs sju till nio undervisas ämnet hälsokunskap som ett självständigt ämne och eleverna får under dessa tre år allt som allt 114 lektioner i hälsokunskap. Sexualundervisning, som är en del av detta ämne, inkluderar mänskliga relationer, sexualitet, beteende, värderingar och normer. (Loeber et al. 2010 s. 173)

I dagsläget finns det nya utmaningar som dykt upp. Den ökande sexuella öppenheten har även börjat synas i reklamer och i nöjesbranschen, och den leder ofta till överdrifter. Nu på 2000-talet finns det överväldigande mycket sexualitet i reklamer, i nöjesprogram, på Internet, i filmer, i mobiltelefoner, i tidningar och så vidare. Sexuelltjänster säljs på bästa sändningstid i televisionen bland andra produkter och i tidningar finns det sidor som säljer tjänster vars riktiga natur man inte längre försöker dölja. Våld blir allt mer kopplat till sex, och att koppla barn till sexistiska bilder är inte längre alltför sällsynt. Sexualiteten överbetonas till och med i små flickors klädmode. (Kosunen & Ritamo 2004 s. 4)

Den finländska läroplanen

Grunderna för läroplanen innehåller det nationella fostrings- och undervisningsarbetet i den grundläggande utbildningen, samt de mål och innehåll som bör finnas i undervisningen. På dessa grunder görs det sedan upp läroplaner på den lokala nivån (Utbildningsstyrelsen 2004 s.8). Alla ämnen som bör finnas i grundutbildningen tas upp individuellt och ämnets mål och centrala innehåll identifieras. Jag kommer att lyfta fram både de delar av biologiundervisningen som fokuserar på människan och sexualitet och ämnet hälsokunskap.

I biologielektionerna för årskurserna sju till nio undersöks livet, dess uttryck och förutsättningar för liv. De unga skall bland annat bekanta sig med människans byggnad och livsfunktioner. Ett av målen i biologiundervisningen är att eleven skall lära sig om människans byggnad och lära sig förstå sexualitetens biologiska grund. Ett av undervisningens centrala innehåll är människans sexualitet och fortplantning, samt arvsmassan och

miljöns betydelse för utvecklingen av människans egenskaper. (Utbildningsstyrelsen 2004 s. 179-180)

Hälsokunskapsundervisningens mål är att hjälpa fram kunskap som stöder ungas hälsa, välbefinnande och trygghet. Syftet med undervisningen är att utveckla de ungas kognitiva, sociala, emotionella, funktionella och etiska färdigheter. I undervisningen utvecklas färdigheter i och kunskaper om hälsa, livsstil, sjukdomar och nyttiga vanor. I undervisningen behandlas även förmågan att ta ansvar för sin hälsa och hur man skall handla på ett hälsofrämjande sätt gentemot sig själv och andra. Hälsokunskap är ett ämne som bör utgå från de unga och som stöder deras aktivitet och engagemang. (Utbildningsstyrelsen 2004 s. 196)

Målen med hälsokunskapsundervisningen är bland annat att eleven skall lära sig vad som är kännetecknande för människans uppväxt, utveckling och livscykel och att de skall förstå sig på ungdomstidens fysiska, psykiska och sociala utveckling. Eleven skall även lära sig betydelsen av gemenskap, relationer och omsorg i människans välbefinnande samt lära sig förstå sig själv och människors olikheter. Eleven skall också lära sig att bedöma miljöns, livsstilens, kulturens och mediernas betydelse för trygghet och hälsa samt lära sig att förstå att regler, avtal och tillit är utgångspunkter för välbefinnande i sociala sammanhang så som i familjen, skolor och samhället. Ett av hälsokunskapens centrala innehåll är sexuell hälsa, vilket innefattar relationer, sexualitet, uppförande, värderingar och normer. (Utbildningsstyrelsen 2004 s. 196-197)

1.2 Barns och ungas sexuella hälsa

Till den sexuella hälsan i barndomen hör att skapa en grund för den sexuella självbilden och utvecklingen, att lära känna sina egna genitalier och skapa en förståelse av genitaliernas del av den egna samt andras kroppar, och att skapa en förståelse över hur kön är en del av det mänskliga livet. Målet är att skaffa färdigheter som berör ömhet, närhet, kommunikation och njutning, som behövs i ett senare skede för fortplantning, om så önskas. Erfarenheter i barndomen bildar grunder för individens sexuella potential. (Cacciatore 2000 s. 251-253)

I den individuella utvecklingen är evolutionens mål att uppnå färdigheter och förutsättningar för att kunna föröka sig. En driftig sexualitet är livsviktig och stark. I barndomen övar man hur man närmar sig andra och det, hur man behåller relationer, samt hur man får ömhet och vård. På samma gång, under utvecklingen, lär man sig uppleva njutningar som berör ens egen kropp. Människan är ett flockdjur, och därför är upplevelsen att bli accepterad av någon, en möjlig partner, viktigt. Förmågan att producera ömhet och omvårdnad utvecklas genom tillfredställande upplevelser. (Cacciatore 2000 s. 251-253)

I Finland har man generellt sett redan från 60-talet gett barn möjlighet till privatliv och undvikit för mycket kontroll. Att barn utforskar sin egen kropp och upplevelsen av välbegag genom beröring ses allt som oftast som normalt när det kommer till utvecklingen av barns sexualitet, och man försöker inte längre förbjuda det, vilket är en utmärkt sak. Bastukulturen som vi har i Finland har under många generationer gett ett bra sätt att diskutera ämnen som berör sexualitet. Att basta tillsammans erbjuder barn en naturlig situation där de kan utforska olika människors kroppar och fråga om saker de undrar över. Bastukulturen medför även två andra viktiga meddelanden; att nakenhet och människokroppen inte är något att skämmas över, samt att vara naken tillsammans med andra är helt och hållet i människans egen kontroll. Händelsens natur är på många sätt stödjande för den sexuella hälsan, eftersom den förstärker bland annat självkänslan, kroppsbilden och identiteten, självkontrollen, samhörigheten, kommunikationen och närheten. (Cacciatore 2000 s. 251-253) Det är dock den vuxnas viktiga roll att lära och sätta gränser för barnet, utan att barnet skall känna skam. På detta sätt lär sig barnet att skydda sig själv och den egna kroppen. Man lär barn att själv torka rumpan och sköta om att tvätta könsorganen, eftersom de är privatområden, som ingen annan får röra utan barnets medgivande och med en giltig orsak. (Aho et al. 2008 s. 19)

Tonåren börjar i genomsnitt vid 10-12 års ålder, och slutar vid 18-22 års ålder. Puberteten innefattar en två till fem års tidsperiod som startar vid början av tonåren. I puberteten upplever ungdomar frågor som gäller sexualiteten för första gången personligen. Puberteten är en känslig tid då den unga ofta av naturen skyddas sitt ofullbordade jag genom känslighet och blygsamhet. Ibland försöker den unga dölja denna känslighet och blygsamhet i ”tuffhet”. De unga kan försöka imitera vuxenheten bland annat genom hur de klär och beter sig. Unga vill oftast verka större och ”tuffare” än vad de egentligen är,

så att de inte skall bli så lätt sårade. Likväl behöver de ännu de vuxnas omsorg, så som de har behövt hittills. (Aho et al. 2008 s. 12)

När man läser om ungas sexuella hälsa fokuseras det ofta på de negativa aspekterna av sexualiteten, så som oönskade graviditeter och aborter samt sexuellt överförbara sjukdomar. Som Kosunen konstaterar i boken "Seksuaaliterveys Suomessa" (Kosunen 2000 s. 270) har man dock sett en mycket positiv trend där både tonårsgraviditeter och aborter sjunkit med över hälften de senaste trettio åren, och det samma gäller med könssjukdomar. Men tillika konstaterar hon även att kunskapen om ungdomars psykosexuella hälsa och dess utveckling är mycket mindre än kunskapen om den fysiska hälsans indikatorer.

Sexuella upplevelser i ungdomsåldern är viktiga för att de unga skall hitta sin egen sexualitet och kunna bilda sin sexuella identitet. (Kosunen 2000 s. 273) Målet med sexualfostran är att öka de ungas förståelse om den utveckling som sker inom dem och om de förändringar som sker i och med detta, samt att stöda de ungas byggande av den sexuella identiteten och självkänslan. Det övergripande målet är att främja de ungas sexuella hälsa i hela samhället. (Aho et al. 2008 s. 39)

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt arbete är att undersöka och beskriva vad den finländska sexualundervisningen på högstadienivå omfattar enligt den senaste nationella undersökningen, och sedan jämföra resultatet med hur det är i andra länder, samt med de europeiska standarden för sexuell hälsa. Detta gör jag för att utveckla kunskapen om sexualundervisningen och hur den på bästa möjliga sätt bör genomföras. Jag vill även kartlägga behoven och önskemålen som de unga har inom detta ämne, som stöd för de professionella som jobbar med ungdomar, och för att utveckla kunskapen om sexualundervisningens betydelse för de unga.

För att uppnå syftet har jag formulerat tre forskningsfrågor, som lyder som följande:

- Vad omfattar sexualundervisningen i högstadieskolor?
- Vad är den professionellas roll i ungdomars sexualfostran?
- Vilka likheter och olikheter finns det mellan den finska sexualundervisningen och sexualundervisning i andra länder?

1.4 Centrala begrepp

De centrala begreppen i arbetet är sexualitet, sexuell hälsa, sexuella rättigheter, sexualfostran och sexualundervisning. Här nedan förklara jag kort vad dessa begrepp betyder, för att skapa en lättare förståelse för läsaren.

Sexualitet

Sexualiteten är en central del av människolivet som påverkar både hälsa och välmående. En människas sexualitet börjar när människan föds och slutar när människan dör. Sexualitet innefattar kön och könsidentitet, sexuell orientering, erotik och tillfredsställelse, könsrelationer, och fortplantning. Alla människor känner dock inte, eller kan inte uttrycka, alla de olika dimensionerna i sexualiteten. Sexualiteten är baserad på erfarenheter, men är mer än bara handlingar och det finns många faktorer som påverkar sexualiteten, bland annat biologiska, sociala, kulturella och etiska faktorer. (BZgA Federal Centre for Health Education 2010 s. 16 och Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010 s. 25-26)

Sexualiteten är unik för varje människa och en del av mänskligheten, och man kan inte bestämma eller diktera någon annans sexualitet. Sexualiteten kommer inte färdig och väcks inte heller i en viss ålder, den förändras och utvecklas under hela livstiden. Sex kan infatta samlag, men för alla är det inte en nödvändig eller möjlig del av sexualiteten. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010 s. 26)

Sexuell hälsa

1996 kom UNICEF ut med en publikation där det konstateras att sexuell hälsa inte enbart handlar om rådgivning och vård för sexualitet och könssjukdomar, utan att dess mål är att förbättra livskvaliteten och relationer. Denna publikation blev godkänd av 184

regeringar och var den första internationella handling som öppet och klart erkände hur viktig del sexualiteten är av människans liv. (Kontula & Lottes 2000 s. 15)

Grundläggande i den sexuella hälsan är livet och berikande relationer, som leder till ett säkert och tillfredställande sexualliv. Sexuell hälsa är ett tillstånd av fysiskt, emotionellt, psykiskt och socialt välmående kopplat till sexualiteten. Den sexuella hälsan kan man främja genom att stödja människors möjligheter att njuta av sexualiteten. Människor bör ha möjlighet att utöva sexuella aktiviteter som bygger på självrespekt, en positiv tolkning av den mänskliga sexualiteten, samt ömsesidigt respekterande relationer. För att uppnå och uppehålla en god sexuell hälsa förutsätter det att alla människors sexuella rättigheter respekteras, skyddas och uppfylls. (Kontula & Meriläinen 2007 s. 10, Kontula & Lottes 2000 s. 22 och Aho et al. 2008 s. 34)

Sexuella rättigheter

SIECUS (the Sexuality, Information, and Education Council) är ett sexualitet, informations och utbildnings råd verksamt i USA, som har definierat sexuella rättigheter på följande vis: Varje individ har rätt till information, kunskap, stöd och service, så att man kan göra ansvarsfulla beslut om sin sexualitet som motsvarar ens värderingar. Till dessa rättigheter hör även rätten att få besluta över sin egen kropp, rätt till frivilliga sexuella relationer, rätt till frivilliga sexual- och fortplantningstjänster, samt möjlighet att kunna uttrycka ens egna sexuella läggning utan att utsättas för våld eller diskriminering. (Kontula & Lottes 2000 s. 20)

Sexualfostran

Sexualfostran definieras som en livslång process, under vilken man skaffar sig kunskaper, färdigheter och värderingar om sexuella relationer, identitet och intimitet. Sexualfostran är ett paraplybegrepp som innefattar sexualupplysning, sexualundervisning och sexuell rådgivning. Sexualfostran är en viktig metod för att kunna främja den sexuella hälsan, och målet med sexualfostran till barn och unga är att stödja och skydda den sexuella utvecklingen. (Kontula & Meriläinen 2007 s. 9, Aho et al. 2008 s. 38 och BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 19)

Sexualfostran är inte enbart undervisning som lärs ut i skolan, utan det är även det man lär sig av livets kunskaper och av att växa upp till människa. Som sexualfostrare fungerar utöver skolan även de vuxna som finns i barnets och den ungas närhet dagligen, så

som föräldrar, släkt, daghemspersonal och till och med verksamhetsledare. Dessutom fungerar median i olika former som sexualfostrare. (Aho et al. 2008 s. 39)

Sexualundervisning

Sexualundervisning är den undervisningen som sker i elevgrupper i skolor enligt läroplanen om ämnen som berör sexualitet. (Aho et al. 2008 s. 38-39)

1.5 Tidigare forskning

Utvecklingen av sexualundervisningen och de ungas sexualkunskaper i Finland på 2000-talet

Sexualundervisningen i Finland har undersökts genom två på varandra följande nationella undersökningar, år 1996 och 2000 riktade åt biologi- och hälsokunskapslärare, samt år 2000 och 2006 då ungdomars sexualkunskaper mättes. Undersökningen riktad till lärare inkluderade alla högstadium med årskurser sju till nio i Finland. År 1996 postades frågeformulären till biologilärare och år 2006 till hälsokunskapslärare. Dessa speciallärare hade huvudansvaret för sexualundervisningen i sina skolor. År 1996 deltog 421 skolor, och år 2006 deltog 518 skolor. I andra undersökningen skickades brev till skolhälsovårdare i alla skolor som hade åttonde klassister, där man bad att skolan skulle delta i det nationella sexualkunskapsförhåret. Till de skolor som valde att delta skickades det sedan ut mera material. Både år 2000 och 2006 deltog över hälften av alla de skolorna i Finland. (Kontula 2010 s. 373 & 376)

I Finland samarbetar skolor och lokala hälso- och socialvårdspersonal, samt myndigheter på ett verkställande plan, för att ge sexualundervisning och informera om ämnen som handlar om sexuell hälsa. Den lutherska kyrkan deltar i sexualundervisningen i samband med konfirmationen för 15-åringar. Social- och hälsovårdsministeriet började publicera en årlig sexualundervisnings tidning år 1987, som skickas via post till alla som fyller 16 år. Sedan år 2000 har det skickats ut redan när man fyllt 15 år. Tidskriften innehåller en kondom och ett separat brev till föräldrar angående ungdomars sexualitet. Det har även ordnats flera lokala kampanjer om sexuell hälsa, vars mål är att förbättra kunskapen om sexuell hälsa bland unga och ge motivation och redskap åt lärare för att förbättra sexu-

ella hälsan regionalt. Även årliga kondomreklamkampanjer förekommer på annons-tavlor, i televisionen och så vidare. (Kontula 2010 s. 375)

Alla skolor i Finland har sitt eget undervisningsprogram, med några variationer i deras sätt att utföra sexualundervisningen. På ett nationellt plan har social och hälsovårdsministeriet och institutet för hälsa och välfärd (THL) inlett diverse olika program och kampanjer. Bland icke statliga organisationer har Väestöliitto varit aktiva med att höja sexualundervisningen och presenterat kampanjer i skolor. I årskurserna sju till nio, enligt lagen om grundläggande utbildning (453/2001), bör sexualundervisningen omfatta, förutom grundkunskaper i sexuell hälsa, information om ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling. Undervisningen bör även hjälpa de unga att förstå kommunikation, mänskliga relationer, ansvar och jämlik omsorg i mänsklig interaktion och välmående. (Kontula 2010 s. 375)

Målen med studien i artikeln är att följa upp utvecklingen i sexualundervisningen från 1996 till 2006 i årskurser sju till nio och hur nivån av kunskaper om sexuell hälsa bland ungdomar har ändrat mellan år 2000 och 2006. Man ville även studera hur vissa tillämpade delar av den sexuella undervisningen är relaterade till kvaliteten av åttondeklassisters kunskap om sexuell hälsa år 2006, samt främja sexualundervisningen i skolor genom att uppmuntra dem att delta i ett nationellt förhör om sexualkunskap. (Kontula 2010 s.375-376)

Resultatet av undersökningen som riktade sig till lärare visade att det var en rejäl förhöjning, mätt i timmar, av sexualundervisningen från 1990-talet till 2000-talet. Medeltalet av timmar tilldelat till sexualundervisning nästan fördubblades från år 1996 till 2006. Antalet timmar höjdes för årskurser sju och åtta, men sjönk lite för årskurs nio, så man kan alltså konstatera att år 2006 hade sexualundervisningen stigit i antalet timmar och eleverna fick undervisningen i en tidigare ålder. (Kontula 2010 s. 378)

År 2006 var sexualundervisningen integrerad i hälsokunskapen och biologiundervisningen. I de flesta skolorna var det hälsokunskapsläraren som höll sexualundervisningen för sjunde och åttonde klassister. I nionde klass var det oftast biologilärarens uppgift. I mer än var tredje skola höll även en skolhälsovårdare sexualundervisning i klassen. En

av tio skolor bjöd in en utomstående expert för att ge sexualundervisning till de unga. Resultatet visade att sexualundervisningen inte hade stora regionala eller befolknings-täthets skillnader. (Kontula 2010 s. 378)

I en stor del av skolorna gavs sexualundervisningen till blandade elevgrupper med både pojkar och flickor tillsammans. Den mest allmänna metoden för att utföra undervisningen var vanlig klassrumsundervisning, med inkludering av videos och gruppdiskussioner. Runt hälften av skolorna delade ut informationsblad som tog upp sexuella ämnen och preventiva metoder, och 40 % av skolorna gav sina elever gratis kondomprover. Någon gång hade det använts stora variationer i undervisningsmetoder, som användning av spel och frågesporter. Ytterligare hade en av tio skolor organiserat ett special evenemang om sexuella ämnen. (Kontula 2010 s. 379-340)

I båda undersökningarna ansåg lärarna att det viktigaste ämnet att ta upp i sexual undervisningen var att lära de unga att handla ansvarsfullt och att ge de unga korrekt fakta angående sexualitet. De fem viktigaste målen med undervisningen är att lärarna ger sina elever kunskap, toleranta attityder, självrespekt, en känsla av ansvar och respekt för känslor. Finska lärare litar på att deras elever är kvalificerade att göra sina egna beslut om sin sexualitet och att de är tillräckligt ansvarsfulla att ta hand om sina egna sexuella problem. (Kontula 2010 s. 380)

Resultaten från andra undersökningen, där man hade ett förhör för unga i skolor, visar att år 2000 var antalet rätta svar 66 % och år 2006 var det 69 %. Vid båda tillfällena visar det sig att flickors kunskaper är betydligt högre än pojkars. Det fanns inga betydelsefulla regionala skillnader i kunskaper. Frågorna som mätte de ungas sexualkunskaper delades in i sju olika grupper, bästa resultaten kom fram i gruppen där frågorna handlade om masturbation, följt av preventiva metoder. Både flickor och pojkar hade sämst kunskaper om ämnen som handlade om samlag och sexuellt överförbara infektioner, även fast dessa ämnen oftast diskuteras i sexualundervisningen i skolor. Flickor presterade mycket bättre än pojkar i frågor som handlade om puberteten och graviditet. (Kontula 2010 s. 381)

Sexualundervisningen kategoriserades först i tre grupper genom att kombinera antalet timmar av sexualundervisning med antalet rapporterade teman som tagits upp i under-

visningen. Om skolan hade haft minst sex timmar sexualundervisning under ett år och minst 19 olika teman hade tagits upp föll undervisningen i gruppen ”bra”. Sexualundervisningen var ”dålig” ifall antalet teman som tagits upp var färre och sexualundervisnings timmar var tre till fem timmar, eller ifall, oberoende av antalet teman som tagits upp, det endast var en eller två timmar per år. Resultaten visar att i de skolor där sexualundervisningen kategoriserats som ”bra” fick eleverna bättre resultat än i de skolor där undervisningen kategoriserats som ”dålig”. (Kontula 2010 s. 382)

Det kom även fram andra samband mellan olika aspekter av sexualundervisningen och graden av sexualkunskap bland elever i dessa skolor. Det som påverkade på ett positivt sätt var, när en specifik lärare i skolan var utsedd att hålla och ansvara för sexualundervisningen. Ifall ett viktigt mål inom sexualundervisningen var, att lära ut tolerans kring sexualitet och att lära ut attityder om att sexualitet är något naturligt, visade det sig även ha positiva effekter. Det som även gav positiva resultat var när läraren ansåg att sexualitet och sexuella ämnen var lätta att diskutera med eleverna, även ifall det var en manlig lärare som höll sexualundervisningen. Det togs då upp mera teman och undervisningen fick fler timmar. Positiva resultat gav även tillämpade lärometoder som drama och rollspel, samt planerade och uppskrivna lektioner och föreläsningar. Positivt var även när läraren hade berättat relativt öppet om sitt eget liv i relation till sexualundervisnings timmar, och när gratis kondomer delades ut till eleverna i skolan. Summa summarum, fler timmar tilldelat till sexualundervisningen, och ett relativt stort nummer av teman kombinerat med en öppen och avslappnad atmosfär under undervisningen resulterade i högre grad av sexualkunskap bland elever. Ledighet och tolerans verkar vara viktiga faktorer när man vill främja den sortens sexualundervisning som hjälper elever att förstå och tillämpa undervisningen till sina egna liv. (Kontula 2010 s. 383)

I diskussionen i artikeln framkommer att en av styrkorna i Finland har varit samarbetet mellan skolväsendet och hälsovården inom sexualundervisningen för unga. Utöver sin viktiga roll i sexualundervisningen i klassrummet är skolhälsovårdare tillgängliga i alla skolor för elever som vill ha råd och hjälp i alla olika sorters frågor som gäller sexualitet. De ger även elever preventivmedel och verkar som en länk till den allmänna hälsovården. (Kontula 2010 s. 384)

Utmaningar inom sexualundervisningen som framkommer i artikeln är det faktum att elever har låga kunskaper om sexuellt överförbara infektioner och samlag. En annan utmaning är pojkar, vars sexualkunskaper är lägre än flickors och vars kunskaper är närmare associerade med skolans sexualundervisning än vad den är för flickor. (Kontula 2010 s. 384)

Sexualhälsotillståndet bland de unga

Det har skett många märkbara förändringar under de senaste årtiondena. De unga har i dagsläget större frihet att förverkliga sig själva, åldern för när unga första gången inleder relationer och har samlag har sjunkit, de ungas kunskapsnivå har förbättrats, sexualundervisningen har blivit effektivare och tonårsgraviditeter och aborter har minskat. Dagens ungdomar lever i en rätt så annorlunda värld än vad deras föräldrar gjorde i samma ålder. (Söderling 2007 s.13)

I en undersökning gjord 2006 hade 30 % av flickorna i nionde klassen haft samlag, och 26 % av pojkarna. I årskurs åtta var siffran 15 % för både pojkar och flickor. Ungefär två av tre hade använt kondom vid det senaste samlaget, och av nionde klassister hade en fjärdedel använd preventivpiller. Jämfört med en undersökning gjord år 1992 använde skolelever år 2006 lite mer av både kondomer och preventivpiller. (Söderling 2007 s. 14)

Ungefär hälften av de unga ansåg det vara väldigt lätt att föreslå användning av kondom för sin pojk- eller flickvän. Lika många ansåg det även väldigt lätt att använda en kondom rätt. Att hitta information och rådgivning ansågs dock inte lika lätt. Av pojkarna ansåg 40 % och av flickorna ansåg en tredje del att det var svårt att boka en tid till en läkare eller hälsovårdare för att diskutera saker angående sexualitet. (Söderling 2007 s. 14)

Tonårsgraviditeter och aborter har varit rätt sällsynt i Finland jämfört med andra europeiska länder. År 2006 gjordes i hela landet allt som allt 27 aborter hos flickor under 15 år. I åldersgruppen 15-19 var denna siffra 1088. Föderskor under 20 år var i hela landet år 2005 1604 stycken, vilket var 2,8 % utav alla födelser. Enligt dessa siffror avbröts cirka

40 % av tonårsgraviditeterna. Många faktorer påverkar tonårsgraviditeter och könssjukdomar, bland annat samhällets synsätt på de ungas sexualitet, många socio-ekonomiska faktorer, sexualitets- och fortplantningsvårdtjänster, utbildningsmöjligheter, och sexualfostran, (Söderling 2007 s. 15-16)

2 TEORETISK REFERENSRAM

I detta kapitel kommer jag att presentera min teoretiska referensram. Inledningsvis tar jag upp det sociologiska perspektivet på sexualitet och resten av kapitlet består av den europeiska standarden för sexualfostran och UNESCOs ”Internationella tekniska vägledning om sexualundervisning”. Standarden för sexualfostran är rekommendationer, och dess syfte är att främja den övergripande sexualfostran. Dessa rekommendationer berättar vad barn och unga bör veta och förstå i varje åldersperiod, hurdana situationer och utmaningar de bör kunna lösa och behärska i varje ålder, samt vilka värderingar och förhållningssätt de bör utveckla, så att deras sexualitet kan utvecklas på ett tillfredsställande, positivt och hälsosamt sätt. UNESCOs ”Internationella tekniska vägledning om sexualundervisning” är riktad till beslutsfattare och professionella inom undervisnings- och hälsosektorn, och fokuserar på logiska grunder för sexualundervisning och ger sunda tekniska tips om karaktärer av effektiva program.

2.1 Det sociologiska perspektivet på sexualitet

Med det sociologiska perspektivet på sexualitet menas att sexualiteten analyseras först och främst som ett socialt fenomen. Människans sexuella beteende ses som något som är inlärt istället för något som är medfött. Biologin spelar förstås en roll, men även hur man ser på detta anses vara socialt och kulturellt utformat och därmed föränderligt. (Magnusson & Häggström-Nordin 2009 s. 22)

Det finns skillnader både inom och mellan kulturer när det kommer till sexuellt beteende. Genom social växelverkan mellan individer och med samhället skapas sexualitet, alltså genom möten med andra. Varje gång ett sexuellt umgänge äger rum mellan två

individer är samhället med som en tredje part. (Magnusson & Häggström-Nordin 2009 s. 22)

Häggström-Nordin et. al. (Magnusson & Häggström-Nordin 2009 s. 22) beskriver kortfattat en modell skapad av Gagnon & Simon kallad "the conception scripting theory". Modellen skapades för att underlätta analysen av hur människan blir sexuell, och innebär att vi alla följer, ett för sammanhanget aktuellt, sexuellt manuskript när vi integrerar med andra eller oss själva sexuellt. Exempel på detta kan vara tidpunkten när unga känner sig mogna att inleda en sexuell aktivitet med någon annan samt när vuxna anser att de unga är tillräckligt mogna. Då kan man även fundera på vem som anses kunna definiera frasen "mogen för sex". De unga påverkas av sina jämnåriga kamrater och deras uppfattning om sexuella relationer, men de påverkas även av de vuxnas åsikter och problematiserande inställningar till de ungas sexuella relationer.

I dagens samhälle bygger ungdomars förståelse av sex ännu på att kärlek i samband med sex är den bästa och mest efterlängtade sexuella praktiken, men samtidigt har det blivit allt mer accepterat med tillfälliga sexuella relationer än vad det var tidigare. En gammal trend, som fortfarande hänger kvar, angående kön, är att pojkar än idag har en större frihet att uttrycka sin sexualitet än vad flickor har. En annan norm som fortfarande finns i dagens samhälle är att många människor utgår från att det är en självklarhet att män attraheras av kvinnor och att kvinnor attraheras av män. Detta formar hur individer organiserar sitt liv och tolkar sin vardag, men även på grund av detta ses homosexualitet och bisexualitet som avvikelser från normen, nämligen heterosexualitet. (Magnusson & Häggström-Nordin 2009 s. 23)

2.2 Sexualundervisningens syfte

Sexualundervisningens huvudsakliga mål är att utrusta barn och unga med den kunskap, de färdigheter och värderingar som krävs för att kunna göra ansvarsfulla beslut om sexuella och sociala relationer. (UNESCO 2009 s. 3) Sexualundervisningen bör skapa möjligheter för de unga att göra beslut byggda på förståelse av information och kunskap, så att de kan agera ansvarsfullt mot sig själv och sin partner. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28) Ett övergripande förhållningssätt, där människans sexuali-

tet ses som en resurs, hjälper barn och unga att utveckla centrala färdigheter, för att själva kunna bestämma över sin sexualitet och sina relationer i olika utvecklingsstadier. Detta hjälper dem att kunna förverkliga sin sexualitet och leva i ett tillfredställande och ansvarsfullt parförhållande. Dessa kunskaper är också viktiga, så att barn och unga kan skydda sig från möjliga risker. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 3)

Sexualundervisningen bör ge de unga kunskaper om sexualitet och om människokroppen, hur den utvecklas och dess funktioner. Barn och unga utvecklas som sexuella var-
relser, och bör med andra ord lära sig att uttrycka känslor och behov, uppleva glädjen av sexualiteten på ett produktivt sätt, och forma sin egen könsroll och sexuella identitet. Sexualundervisningen bör även tillföra saklig information om sexualitetens fysiska, kognitiva, sociala, emotionella och kulturella synvinklar, och om preventivmedel, samt förebyggandet av könssjukdomar och HIV-smitta. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28)

Sexualundervisningen bör förklara och klargöra känslor, värderingar och attityder. (UNESCO 2009 s. 3) Målet är att uppnå en social atmosfär som är tolerant, öppen och som har respektfulla inställningar gentemot sexualitet, olika livsstilar, attityder och värderingar. Unga bör lära sig att respektera den sexuella mångfalden och skillnaderna mellan könen, och information bör ges till de unga om könsidentitet och könsroller. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28) Sexualundervisningen skall utveckla eller stärka färdigheter (UNESCO 2009 s. 3), barn och unga bör få de livskunskaper de behöver som berör sexualitet och parrelationer. De bör även få information om den rådgivnings- och hälsovård som finns tillgänglig för dem, speciellt om de har problem med eller frågor angående sexualitet. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28) Unga bör även utveckla en förmåga att bilda jämställda relationer, som byggs på ömsesidig förståelse och respekt gentemot partners behov och gränser. Detta hjälper att förhindra sexuellt utnyttjande och våld. Sexualundervisningen bör även hjälpa unga att utveckla förmågan att prata om sexualitet, känslor och relationer. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28) Sexualundervisningen bör även främja och upprätthålla riskreducerande beteende. (UNESCO 2009 s. 3)

2.3 Formell och icke formell sexualfostran

När barn och ungas växer upp skaffar de gradvis kunskaper, samt utvecklar en mental bild, värderingar, attityder och färdigheter om människokroppen, intima relationer och sexualiteten. Dessa kunskaper kommer från många olika källor. Icke formella källor är speciellt viktiga i de tidiga utvecklingsfaserna. Föräldrar är ett exempel, och deras roll är desto viktigare ju yngre barnet är. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 8)

I den formella sexualfostran fokuserar man oftast på problem som icke önskade graviditeter och könssjukdomar och förebyggande av problemen. Problem och risker motsvarar dock inte alltid de ungas frågor, intresseområden, erfarenheter och behov, och behöver inte påverkar deras beteende på ett önskvärt sätt. Därför betonas behovet av ett mer positivt förhållningssätt, som dessutom skulle vara mera realistiskt och effektivt. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s.8)

Det är viktigt att betona att unga behöver både formell och icke formell sexualfostran. De är inte varandras motsatser, utan istället bör de komplettera varandra. Unga behöver dagligen få kärlek, rum och stöd från sin sociala omgivning för att kunna utveckla sin sexuella identitet, men de behöver även få kunskaper och hjälp att anamma attityder och färdigheter. Här har de professionella en betydande roll. Förmedlarna av expert kunskap är skolor, läroböcker, broschyrer, tidningar och CD-ROM skivor, upplysningssidor på internet, utbildningsprogram och kampanjer på TV och radio, samt hälsovårdsarbetare. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 8) På ett enkelt sätt kan man säga att lärare i klassrum har ett ansvar att jobba tillsammans med föräldrar och samfund för att garantera de ungas beskyddande och välmående. (UNESCO 2009 s.3)

2.4 Sexualundervisning – allmänna riktlinjer och grundläggande krav

Sexualundervisningens grundförutsättning är att det reserveras en egen plats för det i skolan och att det behandlas i läroplanen i detalj. För att kunna säkra arrangerandet av sexualundervisning bör man reservera tid, plats och utbildad personal. Sexualundervis-

ning kan ändå arrangeras, även fast dessa saker inte ännu är klara. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s.30)

Sexualundervisningens viktiga förutsättning är att de unga känner sig trygga. Deras privatliv och deras gränser bör respekteras. Även fast de unga uppmanas att vara öppna, bör man inte prata om personliga erfarenheter, eftersom de inte hör till klassrummet och kan få eleverna att känna sig oskyddade. Därför bör man skapa en atmosfär byggd på tillit genom att bestämma gemensamma regler, som gruppen godkänner. Några typiska exempel är att undvika förlöjligande och förnedrande kommentarer, respektera rätten att inte vilja svara på en fråga, erkänna att alla frågor är legitima, respektera andras åsikter samt bevara tystnadsplikten. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 30 och UNESCO 2009 s. 11)

Sexualundervisningens kvalitet förbättras genom att systematiskt inkludera ungdomarna. På detta sätt försäkras man sig om att undervisningen är baserad på behov som de unga har och inte enbart följer ett förbestämt program. Sexualundervisningen bör även ges på ett interaktivt sätt. Lärare byter information interaktivt å ena sidan med programmets planerare och å andra sidan med eleverna på många olika plan. Startpunkten för interaktivt informationsutbyte är tanken om att de unga bör respekteras som deltagande samarbetspartners i sexualundervisningen. Deras erfarenheter bör tas i beaktande och deras behov och önskemål är speciellt viktiga när man bestämmer vilka teman och frågor som skall behandlas i sexualundervisningen. Läraren bör ge upp sin centrala roll och istället snarare fungera som en meningsfull möjliggörare av kommunikation och starta diskussioner. På detta vis får de unga bestämma de egna synpunkterna och fundera över de egna attityderna. Interaktivt arbetssätt betyder också det att man använder olika metoder i klassrummet, för att anpassa sexualundervisningen så att den motsvarar olika sätt att lära och påverkar alla sinnen. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 30-31)

Sexualfostran är kontinuerlig och bygger på tanken att den sexuella utvecklingen är en livslång process. Sexualfostran är till sin natur tvärvetenskaplig. Detta innebär bland annat att man inom skolans gränser kan låta flera av skolämnena behandla sexualundervisningen på olika, men ändå lika viktiga, synsätt. Sexualfostran är situationsdriven och

där fästs uppmärksamhet på de ungas behov. Det är stora skillnader mellan de ungas sociala och kulturella bakgrund, och detta bör på ett lämpligt sätt tas i beaktande. Faktorer som långt också påverkar är ålder, kön, sexuell inriktning, utvecklingsfas och den ungas personliga färdigheter. Könet bör tas i beaktande i sexualundervisningen, till exempel könens olika inlärningsmetoder och sätt att behandla sexualitet. Detta kan man göra till exempel genom att tillfälligt separera flickorna och pojkarna från varandra och genom att se till att det i lärarteamet finns en kvinna och en man. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 31)

2.5 Sexualfostrans målgrupper och samarbetspartners

Sexualfostrans målgrupper och samarbetspartners kan ersätta och överlappa varandra. Ett exempel är de unga själv. Fastän unga oftast ses som en av de viktigaste målgrupper, ser man oftast förbi det faktum att de också är viktiga samarbetspartners. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29) Studier och praktiska erfarenheter har visat att sexualundervisningsprogram kan vara mer attraktivt för de unga och mer effektivt om de unga deltar i utvecklandet av undervisningsplanen. Det finns flera roller för de unga, de kan till exempel identifiera några av deras intressen och allmänna föreställningar om sexualitet, föreslå aktiviteter som tilltalar dessa intressen, hjälpa genom att göra rollspel mer realistiska, och föreslå förbättringar. (UNESCO 2009 s. 9) Man bör ge speciellt mycket uppmärksamhet till unga som är i en svagare position, som till exempel invandrare, sexuella minoriteter, funktionshindrade och dåligt utbildade unga. För att kunna anpassa sexualupplysningen är det nödvändigt att känna till målgruppens sexual- och fortplantningshälsobehov. Dessutom bör man bygga upp sexualfostrans strategier så att deltagandet främjas. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29)

Att ge sexualundervisning i skolan är ett smart sätt att nå en stor del barn och unga. Att utföra uppgiften kräver dock olika samarbetspartners. Det finns två olika partners, direkta och indirekta, även om skillnaden mellan dessa två inte alltid är så klar. Direkta samarbetspartners är föräldrar och andra vårdnadshavare, lärare, socialarbetare, de unga själva, hälsovårdsarbetare och rådgivare, med andra ord, personer som är i direkt kontakt med barn och unga. Indirekta samarbetspartners är till exempel beslutsfattare, ombudsmän, samt medborgarorganisationer, universitet, rättsinstitutet och vetenskapliga

forskningsinstitut. Även religiösa organisationer och kulturorganisationer är potentiella partners. Med dessa organisationer och institutioner är det rekommenderat att samarbeta med och byta information med, så att man når fram till de grupper som kan få sexualundervisning på andra fungerande ställen utöver skolan. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29)

Vissa föräldrar kan ha starka åsikter och känna oro över sexualundervisningen. Ibland är denna oro baserad på begränsad information eller missförstånd av naturen och effekten av sexualundervisningen, eller uppfattningar över normen i samhället. Samarbetet och stödet av föräldrar, familjer och andra medlemmar av samhället bör sökas redan från början, eftersom ungdomars uppfattningar och beteende är starkt influerade av familjen, samt av värderingar och normer i samhället. Studier har visat att ett av de mest effektiva sätten att höja kommunikationen om sexualitet mellan föräldrar och unga är att ge de unga hemläxor där de skall diskutera vissa valda teman med sina föräldrar eller någon annan vuxen de litar på. Om professionella och föräldrar stödjer varandra i genomförandet av en guidad och strukturerad läroprocess är chanserna mycket större att barn och unga har en mycket bättre personlig uppväxt. (UNESCO 2009 s. 12)

Det har klart kommit fram att ett förhållningssätt som främjar deltagande förbättrar resultaten och stärker de unga. När man planerar sexualundervisning bör man bestämma de centrala samarbetspartners och hur man kan ta med dessa i utvecklandet och utförandet av sexualundervisningen. Det är dock viktigt att komma ihåg att även partners behöver utbildas innan de kan delta effektivt i att ge en sexualundervisning av hög kvalitet. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29)

2.6 Pedagogens kunnande

Pedagogiskt kunnande har en viktig roll i sexualundervisningen. Det är dock viktigt att understryka att sexualfostraren inte behöver vara välutbildad. Idealt skulle läraren som ger sexualundervisning vara utbildad för uppgiften. Men faktum att det inte finns en utbildad lärare skall inte användas som en ursäkt för att inte erbjuda sexualundervisning. Om detta är fallet, bör sexualundervisningen ges tillika som läraren utbildas. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 32)

Kompetenta pedagoger bör ha fått utbildning i sexualundervisning, de bör förhålla sig öppet till ämnet och de bör vara motiverade att ge sexualundervisning. Detta betyder att skolan inte skall tvinga någon som inte vill ge sexualundervisning, utan istället bör man inspirera och stöda lärare som vill. En viktig förutsättning är att läraren vill och skall fundera över sina egna attityder, samt samhällets värderingar och normer gentemot sexualitet, eftersom läraren fungerar som en förebild för de unga. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 32) Lärare bör föra barn och unga mot en bättre förståelse av sexualitet genom utforskande, lärande och växande. (UNESCO 2009 s. 10-11)

2.7 Sexualfostrans principer och egenskaper av effektiva program

Sexualfostran har traditionellt fokuserat på risker som kopplas till sexualitet som oönskade graviditeter och könssjukdomar. Att fokusera på negativa saker kan vara skrämmande för barn och unga. Denna typ av sexualfostran erbjuder inte heller barn och unga den kunskap och färdighet som de behöver, och dessutom är det allt för ofta oväsentligt när det kommer till deras liv. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 3)

En omfattande sexualfostran bör byggas upp på vissa principer. Dessa principer är att sexualfostran startar redan vid födseln, att sexualfostran bör vara anpassad till åldern, att man tar i beaktande de ungas utvecklingsnivåer och utvecklingsförmåga, samt även kulturella och sociala faktorer och könstillhörighet. Fostran bör motsvara de ungas verklighet. Sexualfostran grundas på människorättigheter som berör sexualitet och fortplantning och på en övergripande uppfattning om välbefinnande som även innefattar hälsa. Sexualfostran bör även stadigt grundas på jämställdhet mellan könen, självbestämmanderätten och accepterandet av olikheter. Sexualfostran bör ses som ett medel att utveckla ett samhälle som är byggt på rättvisa och medkänsla genom att stärka individer och samhällen. Sexualfostran skall även byggas på vetenskapligt korrekt information. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28)

Utmaningen för sexualundervisningen är att nå unga personer innan de blir sexuellt aktiva, vare sig det är genom eget val, tvång eller utnyttjande. Dessutom kommer vissa ungdomar att vara, eller är redan, sexuellt aktiva med personer av samma kön. Dessa är känsliga och utmanande ämnen för de professionella som designar eller undervisar sexualundervisning och behoven hos dem som är mest sårbara måste speciellt tas i beaktande. Det är viktigt att tilltala verkligheten av ungas sexuella liv och detta kan inkludera vissa aspekter som kan vara kontroversiella eller svåra att tala om. (UNESCO 2009 s. 7)

3 METODER

I detta kapitel kommer jag att redovisa för den metod jag har valt att använda mig av för att samla in information, samt redovisa för vilken analysmetod jag kommer att använda mig av. Jag kommer även att redovisa för hur jag har samlat in data och vilka exklusions- och inklusionskriterier jag har använt. Jag har använt mig av litteratur för att förstå processen och detta är hur jag har valt att tillämpa metoden i mitt arbete.

3.1 Litteraturstudie

Jag kommer att använda mig av metoden litteraturstudie för att finna svar på mina forskningsfrågor. En orsak till varför jag valt denna metod är att jag har hittat material i form av artiklar som kan svara på mina forskningsfrågor. En annan orsak är att det skulle ta längre tid att samla in data än att använda den data som redan finns.

En litteraturstudie innebär en omfattande studie och tolkning av litteratur som behandlar ett visst tema/ämne. Ifall, som fallet är med detta arbete, hela ens projekt är en litteraturstudie strävar man efter att hitta svar på en eller flera frågor i sin studie. (Aveyard 2010 s. 1) I en litteraturstudie söker man svar på sina forskningsfrågor genom att systematisk söka efter och analysera relevant litteratur. När man gjort detta utvecklar man nya synsätt som endast är möjliga när var och en av den relevanta litteraturen är sedd i kontrast med annan information. Man kan se på en litteraturstudie som ett pussel

där varje litteraturläst/artikel är en pusselbit som man skall pussla ihop till ett pussel. (Aveyard 2010 s. 6)

Alla kvalitativa forskningsmetoders ändamål är att beskriva eller tolka ett fenomen samt dess egenskaper så noggrant som möjligt. Detta innebär alltså att en litteraturstudie är en kvalitativ forskningsmetod. (Forsberg & Wengström 2008 s. 129) Kvalitativ metod och kvantitativ metod är inte varandras motsatser. (Jacobsen 2007 s. 47-48) En litteraturstudie ses oftast som en kvalitativ metod. Dokument som man använder sig av kan vara både sådana med siffror och statistik i form av till exempel tabeller men det kan även vara dokument som enbart innehåller text. All data som man kanske kan vara intresserad av eller som kan vara intressant för den forskning man gör behöver dock inte vara tillgänglig. (Jacobsen 2007 s. 114)

För att hålla sig till så pålitlig information som möjligt när man gör en litteraturstudie bör man hitta sekundärdata där det framkommer hur och vem som har samlat in datan samt hur datan har registrerats. (Jacobsen 2007 s. 116) När man gör en litteraturstudie och samlat in sekundärdata är det enda man som forskare kan påverka vilka källor man väljer att använda av de som finns tillgängliga. Därför är det desto viktigare att man förhåller sig kritiskt och väljer ut data som man anser vara pålitlig. (Jacobsen 2007 s. 127) Detta har jag tagit i beaktande när jag har inkluderat artiklar till och exkluderat artiklar från mitt arbete, som kan läsas senare i mina exklusions- och inklusionskriterier.

Alla litteraturstudier bör vara systematiskt gjorda, och ju noggrannare och detaljerad studien är, desto trovärdigare är den. Om den inte är det, kan resultaten och slutsatserna av studien vara opålitliga. (Aveyard 2010 s. 2 & 9-10)

Litteraturstudier är viktiga eftersom ändamålet med dem är att sammanställa litteraturen som finns om ett tema/ämne. Man försöker få klarhet av en skara av undersökningar och presentera en analys av den tillgängliga litteraturen så att läsaren inte behöver söka fram alla individuella undersökningar som är sammanställda i studien. Detta är viktigt eftersom det idag inom social- och hälsovetenskapen finns en stigande mängd av litteratur. Alla inom denna bransch har en professionell plikt att hålla sig uppdaterade med de nyaste utvecklingar och studier som berör deras yrken, men tillika är det omöjligt att

hinna uppta, behandla och bestämma sig för hur man skall använda all denna information i ens professionella liv. Därför är litteraturstudier väldigt användbara. (Aveyard 2010 s. 6)

Det kommer alltid att finnas delar av litteraturen som inte riktigt verkar passa ihop med resten av litteraturen om samma ämne. Därför är det viktigt att utvärdera alla artiklar enskilt i ljuset av de andra artiklarna som tar upp samma ämne, det vill säga jämföra med helheten, istället för att dra slutsatser från resultaten i en artikel som man läser. Resultaten från en enda forskningsartikel är inte, och bör inte, vara tillräckligt för att påverka praktiska handlingar. Man bör se hur alla studier om ett ämne passar ihop för att kunna se helheten. (Aveyard 2010 s. 7) Ibland kan studier om samma ämna motsäga varandra. Detta kan vara på grund av att en studie är gjord på ett speciellt geografiskt område eller med en speciell grupp av människor och på så sätt inte är generaliserbar till andra områden. Alternativt kan det även ha uppstått fel i undersökningen som påverkar hela studiens validitet. Därför behöver inte en specifik informationsdel, som tagits ut ur helheten och isolerats ge en bättre förståelse för den helheten som informationen tillhör. Slutsatsen av det här är att när man gör en litteraturstudie, och ifall resultaten av två forskningar inte stämmer överens med varandra, så måste man komma ihåg att inte titta på forskningarna isolerat utan som en del av en helhet. (Aveyard 2010 s. 12-13)

Forsberg och Wengström (2008 s. 30-32) diskuterar i sin bok tre olika forskares syn på systematisk litteraturstudie och vad det bör innehålla, och utifrån det har jag valt att bygga upp mitt arbete på följande sätt:

Först har jag formulerat mina forskningsfrågor, som bör vara klara och tydliga. Efter detta har jag byggt upp en strategi som jag har följt när jag har sökt fram relevant litteratur och här nedan kommer jag att förklara denna sökning samt beskriva mina urvalskriterier. Senare i mitt arbete kommer jag att presentera de studier jag har valt att inkludera. För att mitt arbete skall kunna klassas som en litteraturstudie kommer jag även att göra en tydlig analys. Som bilaga kommer jag att infoga en tabell där följande centrala delar i artiklarna beskrivs: syftet, metoden, resultatet och slutsatsen.

3.2 Datainsamling

Elektroniska databaser har ett stort register av tidningsartiklar och annan litteratur kopplad till det ämne som man söker efter. Till skillnad från Googles sökmotor, som kan ge flera tusen träffar, ger dessa akademiska sökmotorer enbart relevant akademisk litteratur. (Aveyard 2010 s. 74-75) Jag har, vid fyra olika tillfällen mellan januari och oktober år 2012, använt mig av databaserna EBSCO (Academic Search Elite), THL (institutet för hälsa och välfärd), ARTO och SAGE.

När man gör en datainsamling bör man först identifiera passande nyckelord som fångar huvudinnehållet i forskningstemat, så att man kan identifiera omfattande litteratur. (Aveyard 2010 s. 77) Jag använde mig huvudsakligen av sökorden sex* eller sexual* education* och school*, men för att variera mina sökningar tillade jag även orden high*, som i högstadieskola, youth*, socio*. Användandet av symbolen * möjliggör dig att identifiera alla möjliga slut på nyckelordet du skriver. (Aveyard 2010 s. 78)

Databaserna jag använde mig av gav olika resultat. Flest artiklar hittade jag i EBSCO. I THL samt ARTO fann jag inga användbara artiklar till min studie. När jag började söka efter artiklar på bland annat EBSCO märkte jag snabbt att mina sökningar gav allt för många träffar för att kunna gå igenom dem alla. Jag begränsade då sökningen till åren 2000 – 2012. Allt som allt hittade jag 36 artiklar som jag på basen av rubriken och abstraktet valde att kolla närmare på i fyra olika databaser. Jag begränsade mig ytterligare till åren 2007 -2012 och av dessa har jag tagit med elva i min studie. Hur jag valde vilka jag inkluderade och vilka som exkluderades kan läsas här under.

3.3 Inklusions- och exklusionskriterier

Aveyard (2010 s. 71) skriver att de kriterier man väljer för att hitta relevant litteratur skall baseras på de ord man använder i ens forskningsfrågor. Inkluderings och exkluderings kriterier hjälper också en att visa omfattningen och detaljerna av ens studie som man inte kan demonstrera i själva forskningsfrågorna. Det är med dessa kriterier som ens studies generalisering och relevans bedöms.

Inkluderings kriterier i mitt arbete är:

1. Artiklarna skall vara skrivna på de språk jag behärskar, nämligen svenska, finska och engelska.
2. Artiklarna skall ha undersökt sexualundervisning i skolsammanhang, med deltagare som är i åldern 12-16 år.
3. Jag har bara använt mig av artiklar som jag har fått tag på utan att behöva betala någon avgift eftersom detta är ett examensarbete.
4. Artiklar skall vara publicerade från år 2007 och framåt. På så sätt får jag även en uppdaterad information eftersom äldre artiklar kan innehålla fakta som har föråldrats under de senaste åtta åren. Det är viktigt att man använder sig av aktuell forskning inom det valda området. (Forsberg & Wengström 2008 s.34)
5. Artiklarna skall handla om sexualundervisning i i-länder eftersom sexualundervisningen i dessa länder är mer lik den vi har i Finland jämfört med till exempel sexualundervisningen i ett afrikanskt land.
6. Artiklarna skall vara systematiskt uppbyggda och innehålla syftet, metoden, resultatet och slutsatsen av forskningen.

3.4 Analysmetod

De frågeställningar jag har samt det metodval jag har gjort avgör vilka analysmetoder jag använder mig av. I analysfasen beslutar man hur man skall bearbeta och analysera data. Syftet med att analysera data i en kvalitativ forskning är att beskriva, förstå, förklara och tolka. (Forsberg & Wengström 2008 s. 59)

Hur man går vidare och analyserar en kvalitativ forskning beror på hur man kan dela upp data och hur man sedan tolkar helheten. (Jacobsen 2007 s. 135) Utmaningen i att analysera kvalitativ forskning är att man bör göra en stor mängd data förståelig och minska denna datas volym och identifiera mönster. Målet är att kunna presentera kärnan i resultatet. (Forsberg & Wengström 2008 s. 149-150) I detta kapitel kommer jag att ta upp vilken analysmetod jag kommer att använda mig av.

Innehållsanalys

I mitt arbete kommer jag att använda mig av innehållsanalys. Innehållsanalys betyder att man tolkar texter man valt som upplysningar om verkliga förhållanden. Först och främst delar man in texterna i ett antal teman, detta kallas för kategorisering. Efter det fyller man dessa kategorier med innehåll från texterna och räknar hur ofta ett tema nämns. Nästa steg är att jämföra och söka efter skillnader och likheter och till sist försöker man hitta förklaringar till skillnader. (Jacobsen 2007 s. 139)

Att kategorisera har olika syften. Det används för att göra komplicerad, detaljerad och omfattande data lättare att analysera. Utifrån vissa kriterier förs ord, meningar och texter till en viss kategori. Kategorisering är även en förutsättning för att kunna jämföra data som härstammar från olika källor. En kategori belyses av flera källor och därför kan man exempelvis påstå att flera olika källor berör samma teman och belyser det ur olika synvinklar. (Jacobsen 2007 s. 140)

När man har valt kategorier är nästa steg att fylla dem med innehåll. Enligt Jacobsen (2007 s. 142) är det enklaste sättet är att göra en tabell där man i ena spalten har tema/kategori och i den andra spalten innehåll från data som hör in i kategorin.

Efter att man sedan kort har redovisat för hur många gånger ett tema dykt upp går man över till att börja jämföra materialen med varandra. Man kan börja med att jämföra kategorierna med varandra för att till exempel ta reda på hur ofta ett tema eller en kategori dyker upp i samtliga källor eller vilka som tas upp av några men inte alla. Om alla inte tar upp ett tema så kan man fundera på varför det uppkommer bara i någon/några och inte i alla. För att hitta svar på dessa frågor måste man gå tillbaka till data och söka förklaringar. (Jacobsen 2007 s. 143-144)

Efter att man gjort detta går man över till att söka fram olika föreställningar om olika teman. Man bör vara intresserad av graden av enighet som finns i åsikterna, samt graden av variation. Om det finns variationer är det intressant att ta reda på varför det finns olika uppfattningar om ett tema. (Jacobsen 2007 s. 144)

3.5 Etiska övervägande

Jag har följt Arcadas riktlinjer för god vetenskaplig praxis i mitt arbete. Till dessa riktlinjer hör bland annat att iaktta ärlighet, noggrannhet och omsorgfullhet i utförande av studien samt i dokumenteringen och presentationen av resultaten. Man bör även ta hänsyn till andra forskares studier och resultat och ta hänsyn till etiken inom det egna yrkesområdet. Man skall även tillämpa dataansaffningsmetoder som överensstämmer med kriterierna för forskningsarbete och som är etiskt hållbara samt planera, genomföra och rapportera undersökningen i detalj och på ett sådant sätt som kraven på vetenskapliga fakta fordrar.

4 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel kommer jag att bearbeta, analysera och sammanställa data. Jag har som måla att presentera resultaten på ett precist och logiskt sätt. (Forsberg & Wengström 2008 s. 59) De inkluderade artiklarna har numrerats från 1-11, se bilaga 1 för en sammanfattning av de artiklar jag har använt mig av.

Jag har delat in resultatet i fyra huvudkategorier utgående från mina forskningsfrågor. Dessa huvudkategorier är: 1. Sexualundervisningens innehåll, 2. Sexualundervisningen ur ungdomars perspektiv, 3. Den professionellas roll i ungdomars sexualfostran, 4. Sexualundervisningen i andra länder.

4.1 Sexualundervisningens innehåll

Det finns en stor variation av lärometoder och handlingssätt som har format villkoren för sexualundervisningen. Även innehållet i sexualundervisningen varierar både inom och mellan länder (1-11).

Biologiska och fysiska aspekter av sexualundervisningen

I många länder är sexualundervisningen inbakad i biologi lektioner, vilket reflekterar en betoning på hälsoaspekter av ämnet, och en svagare eller ingen fokus på relationer (1). Biologiska faktorer, som till exempel fortplantningssystemet, könssjukdomar, HIV/AIDS och preventivmetoder är teman som lyfts fram i många olika länders sexualundervisning (1,2,4,5,11).

Ett vanligt tema som dominerar sexualundervisningen är riskfritt sex, eftersom det relaterar till förebyggandet av könssjukdomar, HIV/AIDS, och graviditeter (11). Ansvarfullhet betonas genom att uppmåna ungdomar att ha säkert sex, om de väljer att ha sex (11). Korrekt information och kunskap om könssjukdomar och graviditeter är en nödvändig del av den riskfria sexualundervisningen (8).

Det finns många sexualundervisningsprogram som är effektiva men inget som har dramatiskt minskat ungdomsgraviditeter eller könssjukdomar (5). Att undervisa sexualitet och att diskutera användning av kondom och andra preventiva metoder resulterar inte i ökad sexuell aktivitet (5).

De som undervisar sexualundervisning känner sig inte alltid bekväma i att diskutera samtliga ämnen. Det som lärarna känner sig mindre bekväma att undervisa är masturbation, sexuell tillfredsställelse och orgasm (4). I vissa fall påverkar inte bekvämligheten då ett ämne diskuteras, utan mera hur djupt, detaljerat och kritiskt man går in på temat (4).

Psykologiska och emotionella aspekter av sexualundervisningen

Emotionella, etiska, psykologiska och sociala synsätt diskuteras begränsat i vissa länders sexualundervisning (1). Dessa aspekter får dock i andra länder lika mycket uppmärksamhet som de vanligaste teman (1, 11). Det finns länder som även fokuserar på de psykosociala aspekterna av sexualitet och på relationer (1,4). I till exempel Frankrike är det obligatoriskt att sexualundervisningen innehåller, förutom biologiska kunskaper, även psykologiska, emotionella, sociala, kulturella och etiska dimensioner (1).

I till exempel Norge betonar man bland annat individuella val och intimitet i sexualundervisningen. Även homosexualitet, masturbation och abort diskuteras (2). Resultaten från en undersökning (5) visar starkt på att ett omfattande sexualundervisningsprogram är mer sannolika att ha en positiv effekt på beteende än en negativ effekt.

Det finns även sexualundervisning där unga personer uppmanas att tänka kritiskt över deras sexuella hälsa, inklusive deras sexuella önskemål och lust (11). Här diskuteras värderingar, personliga gränser, hur man kan kommunicera samt hur man kan utveckla självsäkerhet (11).

Många har dragit slutsatser om att omfattande sexualundervisning är en av huvudfaktorerna som leder till positiv sexuell hälsa (11).

Övriga aspekter av sexualundervisningen

I till exempel USA är det vanligt att lära ut och uppmuntra till avhållsamhet från sex tills man har gift sig (4,5), men det finns även sexualundervisningsprogram i USA som är designade att förbättra kunskaper, attityder, och färdigheter angående kondomer och andra preventivmedel. Det finns även sexualundervisningsprogram i USA som fokuserar på att förebygga graviditeter och de som koncentrerar sig på att förebygga könssjukdomar, speciellt HIV (5). Sexualundervisningsprogram som undervisar avhållsamhet som det säkraste och bästa sättet, men som även uppmanar sexuellt aktiva ungdomar att använda kondom och andra preventivmedel, har i vissa fall ökat användningen av kondomer och andra preventivmedel (5). Ett väldigt långsiktigt, intensivt, och omfattande sexualundervisningsprogram, med stor fokus på reproduktiv hälsa och ett klart budskap om hur man kan undvika ungdomsgraviditeter gav den längsta inverkan på ungdomsgraviditet av alla forskningar som studerats (5). Det som gav de bästa resultaten var när man tydligt fokuserade på sexuellt beteende, gav ett klart budskap om avhållsamhet eller användning av skydd mot könssjukdomar, och aktivt involverade ungdomarna i undervisningen (5).

4.2 Sexualundervisningen ur ungdomars perspektiv

Önskemål

Forskningar visar att ungdomar är kritiska till för mycket fokus på biologiska aspekter av sexualundervisningen och att de välkomnar psykosociala aspekter (1). Det som ungdomar vill lära sig av sexualundervisningen är kunskap om kondomer, allt från varför man bör använda dem till var man kan köpa dem (6). Annat som ungdomar vill lära sig är sexuella färdigheter, kunskap om könssjukdomar, information om sexuella frågor, kunskap om preventivmetoder, relationer, graviditet, självsäkerhet och hopp om framtiden (6).

Även fast de traditionella lärometoderna fortfarande används mest inom sexualundervisningen i Europa har studier visat att unga föredrar ett mer interaktivt förhållningssätt (1).

Resultat från en studie (3) visar att idén om att en viss typ av sexualundervisare skulle vara den bästa är missriktande. Kvalitéerna hos undervisaren är mer viktiga. "Vem" som är sexualundervisare är inte lika viktigt som undervisarens identitet. Kvaliteter hos sexualundervisare som värderades av ungdomar var att undervisaren har kunskap, tar sin roll seriöst och inte är dömande (3). I studie nummer 3 svarade 77% nej på frågan om de skulle föredra att sexualundervisaren hade samma kön som de. Majoriteten (65%), svarade också nekande på frågan om de föredrar att undervisaren var nära deras egen ålder. "Vem" undervisaren var (t.ex. om de var man eller kvinna, gammal eller ung) verkar inte betyda lika mycket som egenskaperna de har (3).

En annan studie visar dock motsatsen (10) där de flesta ungdomar föredrog att bli undervisade av hälsovårdare specialiserade på sexuell hälsa. Resultaten (10) visar även att skillnader finns mellan skolor som hör till olika religioner och skoltypen. Utomstående föreläsare har getts som förslag för att få fram meningsfulla meddelanden, både sådana som var experter och sådana som har gått igenom någonting själv (6).

Att veta vad ungdomar föredrar när det kommer till undervisare av sexualfostran är väsentligt för att utveckla ett effektivt sexualundervisningsprogram (3). Viktiga egenskaper hos sexualundervisare som värderas av ungdomar är att de är kunniga, kan relatera till unga personer och är professionella (3).

Behov

Unga informeras om de olika alternativen så att de kan göra de beslut som är bäst för dem själva (2). Omfattande sexualundervisning är en av de viktigaste hjälpmedel för att säkra sig om att unga personer har den information de behöver för att göra hälsosamma och underrättade val (1). Det kan finnas konflikter mellan de egna värderingarna och de värderingar som skolan lär ut (2). Att inkludera ungdomarna i utvecklingen av sexualundervisningen och att värdera deras åsikter, och se saker ur deras synvinkel, kan göra undervisningen mer mottaglig för ungdomar (6).

Till exempel i Holland byggs sexualundervisningen på en förståelse av att unga personer är nyfikna på sex och sexualitet, och att de behöver, vill ha och har rätt till korrekt och omfattande information om sexuell hälsa (11). Sexualundervisningsmaterial är karaktäriserade av klart, direkt och ålders-anpassat språk i en attraktiv design (11).

Data har visat att de flesta unga, som är attraherade av samma kön, anser att sexualundervisningen är oanvändbar, då den inte inkluderar alla aspekter av sexualiteten (8).

Information om homosexualitet är inte enbart viktigt för dem som är attraherade av samma kön, utan för alla unga, eftersom dess inklusion i undervisningen ger det rättmätighet och kan leda till minskningen av diskriminerande attityder (8). Tillgång till information om sexuell hälsa hör till de mänskliga rättigheterna för alla unga personer (8).

4.3 Den professionellas roll i ungdomars sexualfostran

Vem som är undervisare varierar både mellan och inom länder, ibland är det utbildade vuxna och ibland är det jämnåriga med eleverna (5).

Den professionellas egenskaper

Läraren måste vara bekväm med kontroversiella ämnen, samt sin egen sexualitet (3). Sexualundervisningen bör inkludera sexualiteten av alla unga personer, inte enbart de som är attraherade av det motsatta könet (8).

Den professionellas roll för ungdomar

De som lär ut sexualundervisningen är väsentliga för framgången av program som på ett positivt sätt utvecklar unga personer till sexuella subjekt (3) och som framgångsrikt stödjer unga att uppleva sin sexualitet positivt (3).

Den professionella skall stödja de unga att utveckla färdigheter att hålla upp och kommunicera önskemål de har om sin sexualitet, vare sig de väljer att vara sexuellt aktiva eller väljer att vänta tills de gift sig (11). De unga behöver få rätt information från skolan så att de kan ha riskfria sexuella relationer (8). Sexualundervisningen i skolan är en unik chans att börja undervisa för förändring av diskriminering och inklusion (8).

Även fast man fokuserar på att minska riskfyllt sexuellt beteende bör man göra det på ett positivt sätt och på så sätt normalisera sexuella känslor istället för att framkalla rädsla och skam hos unga personer (11).

I en studie (9) undersökte man skillnader mellan två grupper där ena gruppen hade deltagit i ett sexualundervisningsprojekt i högstadiet och andra gruppen inte hade fått någon formell sexualundervisning i skolan. Skillnaden mellan grupperna visade sig vara att kontrollgruppen, som inte hade deltagit i projektet, hade en högre grad av risktagningsbeteende, medan den andra gruppen visade en mer multiorienterad stil av sexualinformation. Det fanns dock inga relevanta skillnader i kunskap eller attityder, vilket kan förklaras av insatser av andra psykosociala faktorer. Resultaten visar därför på att man bör utveckla mer omfattande undervisningsprogram, som förutom att identifiera riskfaktorer, även främjar de element som kan fungera som skyddande faktorer i den psykosociala utvecklingen hos unga (9).

4.4 Sexualundervisningen i andra länder

Sexualundervisningens design

I många länder, så som till exempel Norge, är sexualundervisningen obligatorisk (2). I vissa länder är sexualundervisningen inbyggd i andra skolämnen, till exempel biologi (1). I vissa länder kan även skolor ge sina elever preventivmedel (2). I till exempel Norge är sexualundervisningen individ centrerad och här betonas även en omfattande sexualundervisning som är ärlig, rakt på sak, och anpassad enligt ålder (2), medan man generellt kan säga att USA har valt att använda sig av förhållningssättet att ”sex är dåligt” för att skrämman ungdomar till att vänta med att ha sex tills de är gifta (2).

Faktorer som påverkar sexualundervisningen

Sexualundervisningen är inte obligatorisk i alla länder i Europa och i många länder är sexualundervisningen ett kontroversiellt ämne som sällan diskuteras öppet, medan det i andra länder är mer liberalt och öppet (1,6,8,11). Faktorer som kan påverka hur sexualundervisningen genomförs i skolor runt om i Europa är bland annat religionen i landet och även i vissa länder kyrkan, samt kulturella skillnader. Sexualundervisningen i skolan kan stöta på lokalt motstånd på grund av stark religiös tro bland invånarna och beslutsfattarna (1). Allmänna attityder i samhället om ungdomars sexualitet påverkar också (1). Det finns även regionala skillnader i många länder, vilket har visats ha stor påverkan på sexualundervisningen, samt skillnader i hur sexualundervisningen finansieras (1). I vissa länder påverkar även de traditionella synsätten, som till exempel ojämlikhet mellan könen, på sexualundervisningen (1). Alla som undervisar sexualundervisning är inte utbildade/tränade att göra det (1), detta betyder att undervisningen påverkas av lärarens attityder och kunskaper (1). Även attityderna hos skolans administration påverkar sexualundervisningen i vissa länder (1). I vissa länder kan föräldrarna välja att ta bort sina barn från sexualundervisningen i skolan, medan det i andra länder inte är möjligt (1). I till exempel Estland är det brist på omfattande undervisning och studiematerial och det ges inte tillräckligt mycket tid för sexualundervisning (1). Bland annat Norge är ett multikulturellt land, och detta bör tas i beaktande i sexualundervisningen (2). Ibland

annat Norge är sexualundervisningen oftast icke kontroversiell, medan det i till exempel USA stiger fram många debatter om sexualundervisningen (2).

5 DISKUSSION

I detta kapitel kommer jag att diskutera resultaten i förhållande till mina forskningsfrågor samt min teoretiska referensram och tidigare forskning. Jag utvärderar även mitt metodval och eventuella brister i mitt arbete som kan kopplas till metodvalet. Diskussionen bör vara objektiv och jag kommer även att ta upp min personliga påverkan under datainsamlingen och tolkningsfasen. Svårigheter och min professionella samt personliga utveckling under skrivandet av detta arbete tas även upp. (Forsberg & Wengström 2008 s. 60)

Syftet med sexualundervisningen är att ge barn och unga den kunskap och information de behöver för att kunna ha ansvarsfulla och respektfulla relationer samt kunna förverkliga sin sexualitet. Kunskapen som barn och unga får från sexualundervisningen är viktigt så att de kan utvecklas som sexuella varelser, att de lär sig allt från att uttrycka känslor till att forma sin egen könsroll och kan skydda sig från sexuella risker. Genom sexualundervisningen kan man även lära barn och unga att vara öppna, toleranta och respektfulla. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s.3 & 28) Därför är sexualundervisning viktig, men som det kom fram i resultatet är inte sexualundervisningen i alla länder obligatorisk, och det kan finnas stora regionala skillnader inom länder och finansieringen av sexualundervisningen varierar.

Den formella sexualfostran fokuserar oftast på problem och förebyggande av problem, men detta motsvarar inte alltid de ungas behov och önskemål, och behöver inte alltid påverka deras beteende på ett önskvärt sätt. Det finns därför ett behov av ett mer positivt förhållningssätt som skulle vara mera realistiskt och effektivt. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 8) I resultatet kom det fram att man i till exempel USA oftast försöker skrämman unga från att ha sex innan de är gifta genom att förhålla sig till sex som om det är någonting dåligt. Ferguson m.fl (2008) konstaterade att även fast man i sexualundervisningen fokuserar på att minska riskfyllt beteende så bör man göra det på ett positivt sätt. Detta skulle normalisera sexuella känslor istället för att framkalla skam och rädsla hos de unga.

Föräldrar är ett exempel på icke formella sexualfostrare, och det är viktigt för professionella att samarbeta med både föräldrar och olika samfund för att garantera de ungas välmående. Formell och icke formell sexualfostran bör komplettera varandra. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 8 och UNESCO 2009 s. 3) I resultatet kan man dock läsa att föräldrar ibland kan motsätta sig sexualundervisningen, och i vissa länder är det möjligt för föräldrarna att välja att ta bort sina barn från sexualundervisningen. Oron som kan finnas hos föräldrar angående sexualundervisningen är ibland baserad på begränsad information eller missförstånd av verkligheten och följderna av sexualundervisningen. (UNESCO 2009 s.12) I Finland samarbetar skolor med den lokala hälsovårds- och socialpersonalen, samt med myndigheter på ett verkställande plan för att ge sexualundervisning. (Kontula 2010 s. 375)

En omfattande sexualfostran bör byggas på principerna om att sexualfostran börjar redan vid födseln och att sexualfostran bör vara anpassad till barnets och den ungas ålder och utvecklingsnivå. Kulturen, könet och sociala faktorer bör även tas i beaktande. Sexualfostran skall grunda sig på vetenskapligt korrekt information, och målet med fostran bör vara att stärka individen och samhällen genom att lära ut rättvisa och medkänsla. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 28) Kontula (2010) konstaterar i sin forskning att i Finland har undervisandet av tolerans kring sexualitet och att lära ungdomar att sexualitet är någonting naturligt positiva effekter på ungdomars sexualkunskaper.

Utmaningarna för sexualundervisningen är att nå de unga innan de blir sexuellt aktiva. Dessutom kommer vissa unga att vara, eller är redan, sexuellt aktiva med personer av samma kön. Dessa utmaningar är känsliga och krävande ämnen för de professionella. Det är viktigt att tala till de ungas verklighet, och denna verklighet kan inkludera aspekter som är kontroversiella eller svåra att tala om. (UNESCO 2009 s. 7) I sexualfostran bör man även ge uppmärksamhet till och ta i beaktande behoven hos de unga som är i en svagare position som till exempel sexuella minoriteter och funktionshindrade (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29). Hilliers och Mitchells (2008) forskning gav resultatet att ungdomar som är attraherade av samma kön anser att det som de lär sig i sexualundervisningen inte är användbart för dem, eftersom undervisningen inte inkluderar alla aspekter av sexualitet.

En av de viktigaste förutsättningarna i sexualundervisningen är att de unga kan känna sig trygga och känna tillit. Även fast de unga kan uppmanas att vara öppna, skall de inte behöva prata om personliga erfarenheter. Genom att inkludera de unga i sexualundervisningen får de lära sig det som de behöver, professionella bör snarare fungera som möjliggörare av kommunikation än som den centrala i undervisningen. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 30-31)

Sexualfostran är till sin natur tvärvetenskaplig, vilket innebär att man inom skolan kan låta flera skolämnen behandla sexualundervisningen. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 31) I resultatet kom det fram att sexualundervisningen i många länder enbart är inbakad i biologielektionerna. I Finland är sexualundervisningen inbakad i hälsokunskaps- och biologiundervisningen (Kontula 2010 s. 378)

Unga ses oftast som en av de viktigaste målgrupperna för sexualfostran, men mer sällan som viktiga samarbetspartners. Om unga får delta i utvecklandet av sexualundervisningsplanen, kan undervisningen bli mer attraktiv för dem. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s.29 och UNESCO 2009 s.9) Ett förhållningssätt som främjar deltagandet i sexualundervisningen förbättrar resultaten och stärker de unga. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s. 29) I resultatet kom det fram att man i många länder fortfarande använder sig av traditionella lärometoder men att unga föredrar ett mer interaktivt förhållningssätt. O'Higgins och Gabhainn (2010) konstaterade i sin forskning att man genom att inkludera ungdomar i utvecklingen av sexualundervisningen och genom att värdera deras åsikter och se saker ur deras synvinkel kan göra undervisningen mer mottaglig till ungdomar.

Pedagogsikt kunnande har en viktig roll i sexualundervisningen. Idealt skulle läraren som ger sexualundervisningen vara utbildad för uppgiften. Lärarna bör förhålla sig öppet till ämnet och vara motiverade. Skolor bör aldrig tvinga någon till att ge sexualundervisning, utan däremot inspirera och stöda dem som vill. Lärare fungerar som förebilder för unga, och bör därför fundera över sina egna värderingar och normer. (BZga Federal Centre for Health Education 2010 s.32) Ninomiya (2010) konstaterade i sin studie att de som undervisar inte känner sig lika bekväma att diskutera samtliga teman inom sexualundervisningen. I vissa fall påverkar dock inte lärarens bekvämlighet ifall ett ämne tas upp eller inte, utan hur djupt, detaljerat och kritiskt man går in på

temat. I Finland har det även visats sig vara positivt ifall undervisaren ansåg det vara lätt att diskutera sexualitet och sexuella ämnen med ungdomar (Kontula 2010 s. 383). Allens (2009) forskning visade att *vem* som är sexualundervisaren inte är lika viktigt som undervisarens kvaliteter. Kvaliteter hos sexualundervisare som uppskattades av ungdomar var att undervisaren har kunskap, tar sin roll seriöst och inte är dömande. Turnbull m.fl. (2010) konstaterar dock motsatsen: i deras forskning kom det fram att majoriteten av de ungdomar som deltagit i undersökningen föredrog att bli undervisade av hälsovårdare specialiserade på sexuell hälsa. Kontula (2010) konstaterar att när en specifik lärare är utsedd att hålla i och ansvara för sexualundervisningen påverkar det positivt på finländska ungdomars sexualkunskaper.

5.1 Resultatdiskussion

Mina frågeställningar, som jag här nedan ämnar besvara, var följande:

1. Vad omfattar sexualundervisningen i högstadieskolor?

Det som framkommer i min teoretiska referensram är att sexualundervisningen bör hjälpa unga att få den kunskap och utveckla de färdigheter som de behöver för att kunna ha ansvarsfulla sexuella och sociala relationer, samt att de kan göra självständiga beslut. Sexualundervisningen bör ge kunskaper om sexualitet och om hur människokroppen fungerar men även kunskaper om hur man kan uttrycka känslor och behov och hur man kan uppleva glädje av sin sexualitet. Sexualundervisningen bör även hjälpa de unga att forma sin könsroll och sin sexuella identitet. Sexualundervisningen skall angripa sexualiteten från fysiska, kognitiva, sociala, emotionella och kulturella synvinklar och även ta upp preventivmetoder, samt hjälpa att förebygga könssjukdomar och HIV. Sexualundervisningen bör även ge information om den rådgivnings- och hälsovård som finns tillgänglig för de unga, lära de unga om jämställdhet och tolerans och hjälpa de unga att utveckla en förmåga att prata om sexualitet, känslor och relationer.

I min teoretiska referensram framkommer även att sexualundervisningen traditionellt har fokuserat på risker kopplat till sexualiteten och det är även ett av de starkaste minnen jag har från min sexualundervisning i högstadiet. Jag minns att jag trodde att jag

kunde bli gravid av att ligga naken vid en man som också var naken, och jag var mycket rädd för att i misstag bli gravid utan att egentligen veta hur det reproduktiva systemet fungerar. Att fokusera på negativa faktorer kan vara skrämmande för unga och denna typ av sexualundervisning erbjuder inte unga den kunskap och färdigheter de behöver.

I den tidigare forskningen lyfter jag fram sexualundervisningen i Finland, och i den finska lagen om grundläggande utbildning (453/2001) står det att sexualundervisningen bör omfatta kunskaper om sexuell hälsa samt information om ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling. Sexualundervisningen i Finland bör även hjälpa de unga att förstå kommunikation, relationer, ansvar och jämlik omsorg. Om detta uppnås följer den finska sexualundervisningen långt de europeiska standarden för sexualfostran som jag lyft fram i min teoretiska referensram. Enligt de lärare som undervisar sexualundervisningen i Finland är det viktigaste temat i undervisningen att lära ut de unga att handla ansvarsfullt och att ge de unga korrekt information. Det som de unga hade minst kunskap om var könssjukdomar och samlag.

Från resultatet kan jag se att det finns länder där sexualundervisningen inte är lika långt utvecklad som i Finland och där de europeiska standarden för sexualfostran inte passar in. Många länder fokuserar på de biologiska aspekterna av sexualitet, samt könssjukdomar och HIV/AIDS och preventivmetoder, medan andra aspekter, så som emotionella, etiska, psykologiska och sociala, diskuteras mycket mindre. Det som inte alls framkommer i de europeiska standarden eller i Finlands sexualundervisning är det populära temat i USA, nämligen avhållsamhet fram till äktenskap.

2. Vad är den professionellas roll i ungdomars sexualfostran?

I min teoretiska referensram kommer det fram att den professionella har en betydelsefull roll när det kommer till att förmedla expertkunskap och genom att ge de unga kunskaper och färdigheter så att de kan anamma attityder och färdigheter. De professionella har en skyldighet att garantera de ungas beskyddande och välmående, och för att detta skall uppnås måste man samarbeta med andra professionella och de ungas föräldrar.

Som professionell bör man se till att de unga känner sig trygga, att deras privatliv samt gränser respekteras. Man bör skapa en atmosfär som är byggd på tillit genom att i gruppen bestämma gemensamma regler. Den professionella bör även inkludera ungdomarna i undervisningen så att undervisningen uppfyller de behov ungdomarna har. Den professionella bör fungera som en meningsfull möjliggörare av kommunikation och starta diskussioner så att de unga själva får bestämma de egna synpunkterna och fundera över de egna attityderna. Den professionella bör även ta i beaktande en rad olika faktorer som de ungas sociala och kulturella bakgrund, de ungas ålder, kön, sexuella inriktning, utvecklingsfas och personliga färdigheter.

Idealt skulle alla sexualundervisare vara utbildade inom ämnet, förhålla sig öppet till ämnet och vara motiverade att ge sexualundervisning. Den professionella fungerar som en förebild för de unga och bör därför fundera över sina egna attityder, samt samhällets värderingar och normer gentemot sexualitet. Den professionella bör föra unga mot en bättre förståelse av sexualitet genom utforskande, lärande och växande.

I resultatet framkommer att vem som lär ut sexualundervisningen är väsentligt för program som framgångsrikt stödjer unga att uppleva sin sexualitet på ett positivt sätt. Det framkom både i min teoretiska referensram och i resultatet att den professionella bör vara bekväm med ämnet och sin egen sexualitet.

Resultatet och min teoretiska referensram har många gemensamma synpunkter på vad den professionellas roll är i ungdomars sexualfostran. Dessa är bland annat att den professionella bör ge rätt information till de unga så att de kan ha riskfria sexuella relationer och att den professionella bör hjälpa de unga att utveckla färdigheter om kommunikation och sexualitet. Det som även framkom i resultatet var att den professionella har en unik chans att undervisa för förändring av diskriminering och för inklusion.

3. Vilka likheter och olikheter finns det mellan den finska sexualundervisningen och sexualundervisningen i andra länder?

I mitt arbetes tidigare forskning kom det fram att i Finland samarbetar skolor med lokala hälsovård- och socialpersonal och myndigheterna, för att ge sexualundervisning och informera om ämnen som behandla sexuell hälsa. Alla skolor i Finland har ett eget undervisningsprogram, och på ett nationellt plan har THL inlett diverse olika program och kampanjer. Även Väestöliito har varit aktiva med att öka sexualundervisningen och presenterat kampanjer till skolor.

I den Finlands lag om grundläggande utbildning (452/2001) står det att i årskurserna sju till nio bör sexualundervisningen omfatta grundkunskaper i sexuell hälsa och information om ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling. Sexualundervisningen bör även hjälpa de unga att förstå kommunikation, relationer, ansvar och jämlik omsorg i mänsklig interaktion, samt välmående. I resultatet framkommer det att sexualundervisningen inte är obligatorisk i alla länder. Detta kan bero på att det i vissa länder anses vara ett kontroversiellt ämne som sällan diskuteras öppet.

Sexualundervisningen i Finland är integrerad i hälsokunskaps- och biologielektionerna. Som det kommer fram i resultatet är sexualundervisningen i många andra länder också integrerad i biologielektionerna.

I resultatet framkommer att bland annat religionen, i vissa fall till och med kyrkan, och kulturen i landet kan påverka sexualundervisningen. Allmänna attityder angående ungdomars sexualitet i ett visst land påverkar också sexualundervisningen. I vissa länder påverkar även de traditionella synsätten, som till exempel ojämlikhet mellan könen. Det har visat sig att det finns regionala skillnader i sexualundervisningen i länder i Europa, men inte i Finland.

I till exempel Nordamerika är det vanligt att man i sexualundervisningen lär ut avhållsamhet från sexuella relationer innan man är gift. I Finland tar man upp sexuella ämnen och preventiva metoder, och närmare hälften av skolorna som deltog i undersökningen år 2006 delade ut gratis kondomprover till sina elever.

5.2 Metoddiskussion

Jag valde att göra en litteraturstudie för att det redan fanns mycket material tillgängligt om sexualundervisning till unga, och det skulle ha tagit mig längre tid att samla in ny data än att använda mig av data som redan finns tillgängligt. Att hitta relevanta artiklar var inte särskilt svårt, och jag anser att jag har fått svar på mina forskningsfrågor med hjälp av dessa artiklar samt med min teoretiska referensram och tidigare forskning.

Att vara systematisk när man gör en litteraturstudie är väldigt bra och underlättar mycket, det är något jag har lärt mig under skrivandet av mitt examensarbete. Det jag märkte var att det är bra att från början ha helt klart för sig vad man egentligen skall göra när man gör en litteraturstudie, och att man har klart för sig vad man vill forska i och vad man vill ha svar på, då är det lättare att hitta relevanta artiklar. Jag har lärt mig mycket och det har varit intressant att läsa om alla olika forskningar. Det som var utmanande för mig var att analysera artiklarna, eftersom alla mina artiklar var skrivna på engelska kände jag att jag behövde läsa dem flera gånger för att verkligen försäkra mig om att jag hade förstått vad de handlade om och vad resultatet från forskningarna var.

5.3 Förslag på fortsatt forskning

Det jag blev mer intresserad av under min arbetsprocess var hur stor roll ungdomar själv kan spela i sexualundervisningen. I Finland skulle det vara intressant att forska i vad ungdomarna själva anser om sexualundervisningen och om de får delta på något sätt i undervisningen samt om deras behov möts. Sexualitet är ett så känsligt ämne för många unga, i puberteten sker många förändringar i kroppen och det kan vara svårt att själv förstå allting som sker och genant att ställa frågor om dessa förändringar, därför anser jag att sexualundervisningen är så mycket mer än att bara lära ut fakta. Hur undervisaren förhåller sig till ämnet och tar upp det tror jag har en väldigt stor betydelse. Som det kom fram i resultatet är inte alla lärare som ger sexualundervisning utbildade i det, där skulle det vara intressant att forska i hur många som har fått utbildning och hur den har sett ut och varför inte alla har fått utbildning, och eftersom vi bor i Finland så tycker jag det skulle vara intressant att veta hur detta är just i vårt land.

KÄLLOR / REFERENCES

- Aho, Tuulia; Kotiranta-Ainamo, Anna; Pelander, Anne & Rinkinen Tuija. 2008, *Puhutaan seksuaalisuudesta – Nuori vastaanotolla*, Helsinki: Väestöliitto, 113 s.
- Allen, Louisa. 2009, 'It's not who they are it's what they are like': re-conceptualising Sexuality education's 'best educator' debate, *Sex Education*, vol. 9 nr 1, s. 33-49. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 24.1.2012.
- Aveyard, Helen. 2010, *Doing a literature review in health and social care – a practical guide*, Maidenhead, England: Open University Press, 170 s.
- Bartz, Tiffany. 2007, Sex education in multicultural Norway, *Sex Education*, vol. 7 nr 1, s. 17-33. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 7.12.2011.
- Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna. 2010. I: Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna. 2010, *Selkee!*, Åbo: Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja, 192 s.
- BZga Federal Centre for Health Education. 2010. *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – Suuntaviivat polittisille päättäjille, opetus- ja Terveystoimien viranomaisille ja asiantuntijoille*, Helsinki: Valopaino Oy, 61 s.
- Cacciatore, Raisa. 2000. 20. *Lasten seksuaaliterveys*. I: Kontula, Osmo & Lottes, Ilsa. 2000, *Seksuaaliterveys Suomessa*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 332 s.

Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health. 28-31

January 2002, Geneva. WHO. Tillgänglig:

http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf Hämtad 26.1.2012

Ferguson, Rebecca M.; Vanwesenbeeck, Ine & Knijn, Trudie. 2008. A matter of facts... and more: an exploratory analysis of the content of sexuality education in The Netherlands, *Sex Education*, vol 8 nr 1, s. 93-106. Tillgänglig: Academic Search Elite. Hämtad: 15.10.2012.

Forsberg, Christina & Wengström Yvonne. 2008, *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, 2 uppl., Stockholm: Natur och Kultur, 216 s. ISBN 978-91-27-10016-9

Hillier, Lynne & Mitchell, Anne. 2008, 'It was as useful as a chocolate kettle': sex education in the lives of same-sex-attracted young people in Australia, *Sex Education*, vol. 8 nr 2, s. 211-224. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad: 15.10.2012.

Jacobsen, Dan Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Studentlitteratur, 316 s.

Jeffries IV, William L.; Dodge, Brian; Bandiera, Frank C. & Reece Michael. 2010, Beyond abstinence education and comprehensive topic instruction, *Sex Education*, vol. 10 nr 2, s. 171-185. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad: 15.10.2012.

- Kirkby, Douglas. 2007, *Abstinence, sex, and STD/HIV education programs for teens: Their impact on sexual behavior, pregnancy, and sexually transmitted disease*. s. 143-177. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad: 15.10.2012.
- Kontula, Osmo. 2010, The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s, *Sex Education*, Vol. 10, November 2010, nr 4, s. 373-386.
- Kontula, Osmo & Lottes, Ilsa. 2000, *Seksuaaliterveys Suomessa*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 332 s.
- Kontula, Osmo & Meriläinen, Henna. 2007, *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*, Helsinki: Väestöliitto, 187 s. Tillgänglig: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/f651719b5d467241745aca5149fd315a/1327825870/application/pdf/239651/Koulun%20sekskasvatus%20e-book.pdf> Hämtad 27.1.2012
- Kosunen, Elise. 21. Nuorten seksuaaliterveys. I: Kontula, Osmo & Lottes, Ilsa. 2000, *Seksuaaliterveys Suomessa*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 332 s.
- Kosunen, Elise & Ritamo, Maija. 2004, *Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen*, STAKES, 199 s.
- Loeber, Olga; Reuter, Simone; Apter, Dan; van der Doef, Sanderijn; Lazdane, Gunta & Pinter, Bojana. 2010, Aspects of sexuality education in Europe – definitions, differences and developments, *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, vol. 9 nr 15, s. 169-176
- Magnusson, Chris & Häggström-Nordin, Elisabet (red.). 2009, *Ungdomar, sexualitet och relationer*, Lund: Studentlitteratur, 376 s.

- Ninomiya, Melody Morton. 2010, Sexual health education in Newfoundland and Labrador schools: Junior high school teachers' experiences, coverage of topics, comfort levels and views about professional practice, *The Canadian Journal of Human Sexuality*, vol 19 nr 1-2, s. 15-26. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 24.1.2012.
- O'Higgins, Siobhán & Gabhainn, Saoirse Nic. 2010, Youth participation in setting the agenda: learning outcomes for sex education in Ireland, *Sex Education*, vol. 10 nr 4, s. 387-403. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 15.10.2012.
- Parker, Rachael; Wellings, Kaye & Lazarus, Jeffery V. 2009, Sexuality education in Europe: an overview of current policies, *Sex Education*, vol. 9 nr 3, s. 227-242. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 24.1.2012.
- Sousa, Ana Paula; Soares, Isabel & Vilar, Duarte. 2007, Lessons learnt from a secondary school sex education program in Portugal, *Sex Education*, vol. 7 nr 1 s. 35-45. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 15.10.2012.
- Söderling, Ismo. 2007, *Koulun seksuaalikasvaturs 2000-luvun Suomessa*. Väestöliitto. Hämtad 27.1.2012
- Turnbull, Triage; van Schaik, Paul & van Wersch, Anna. 2010, Adolescents' preferences regarding sex education and relationship education, *Health Education Journal*, vol 69, s. 277-286. Tillgänglig: SAGE. Hämtad 25.10.2012

UNESCO. 2009, *International Technical Guidance on Sexuality Education – An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators.*

Frankrike, Paris. Tillgänglig:

http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/HIV_and_AIDS/documents/UNESCO_Guidelines_Sexuality_Education.pdf Hämtad 27.1.2012.

Utbildningsstyrelsen. 2004, *Grunderna för läroplanen för den grundläggande*

utbildningen 2004. Tillgänglig:

<http://www02.opph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf> Hämtad 12.5.2013

BILAGA 1

#	Författare, titel och publiceringsår och land	Syfte	Design & Datainsamlingsmetod	Resultat	Slutsatser
1	Rachael Parker, Kaye Wellings & Jeffery V. Lazarus. ”Sexualit y education in Europe: an overview of current policies” 2009	Artikelns syfte är att presentera den rådande sexualundervisningen i 26 europeiska länder, samt diskutera vad som påverkar sexualundervisningen i dessa länder.	Författarna har samlat in information om 26 europeiska länder. Först gjordes det en mall över den hittade och tillgängliga informationen för varje land. Denna mall skickades sedan ut till kontaktpersoner för IPPF European Network Member Association i varje land, och de ombads att komplettera mallen och ge vidare kontakuppgifter till personer som kunde ge mer information. Till dessa kontaktpersoner skickades sedan mallen och de ombades att fylla det område de var specialister inom.	Författarna går igenom land för land och beskriver vad som påverkar sexualundervisningen, samt de allmänna attityderna mot undervisningen och vad och om det står något i lagen. Till sist förs det en diskussion om den hur sexualundervisningen utförs i Europa och övergripande faktorer som påverkar sexualundervisningen.	Det en bred variation av lärometoder och sätt hur tillförseln av sexualundervisningen har formats, samt vad som är lätt och vad som är svårt i genomförandet av undervisningen, och i vilken ålder och i vilken form sexualundervisningen finns tillgänglig.

2	<p>Tiffany Bartz</p> <p>”Sex education in multicultural Norway”</p> <p>2007, USA</p>	<p>Syftet med denna forskning var att studera hur mångkulturaliseringen har påverkat, eller inte påverkat, sexualundervisningen i Norge, samt hur sexualundervisningen påverkar de unga från de många olika kulturena.</p>	<p>Studien utfördes i nord europas största högstadieskola som finns i Oslo. Forskaren följde med de som jobbade med sexualundervisningen i skolan, vilket var fyra stycken hälsovårdare, som hade en ”klinik” på skolan dit de unga får komma med vilka problem som helst. Forskaren delade ut enkäter till 66stycken studerande, och med 10 av dessa elever gjordes uppföljnings intervjuer.</p>	<p>Istället för sexualundervisning för grupper använder man sig av ett annat tillvägagångssätt i just denna skola, nämligen privata diskussioner mellan elev och en av de fyra hälsovårdare. De erbjuder allt från akut p-piller till terapi, från klamydia test till preventivmedel. Allting är gratis, konfidentiellt, i skolan, och till varje elev som vill ha dessa tjänster.</p>	<p>Den norska sexualundervisningen är baserad på preventivmedel, individ centrerad, omfattande och nationellt obligatorisk. Att individen själv skall få bestämma och jämlikhet mellan könen är ämnen som motstider vissa kulturens grundprinciper, speciellt muslimers, där beslut oftast tas i grupp och där männen är det starkare könet.</p>
3	<p>Louisa Allen</p> <p>”It’s not who they are it’s what they are like’: reconceptualising sexuality education’s ’best educator’ debate”</p> <p>2009, Nya Zeeland</p>	<p>Artikeln överväger vem de bästa undervisarna i sexualundervisning enligt unga personer och varför de är de bästa undervisarna.</p>	<p>Data samlades in på två olika sätt. Det ena sättet var en enkät som besvarades av 1180 16-18åringar från 15 olika skolor. Andra sättet var ledda gruppdiskussioner där 10 grupper med 78 stycken 16-18åringar från skolor och ungdomsgrupper deltog.</p>	<p>Det övergripande resultatet var att ungdomarna ansåg att undervisarnas kvaliteter var viktigare än vem de var. Ålder och kön ansågs inte vara lika viktigt som undervisarens kunskaper, förståelse/kunnande att relatera till ungdomarna, professionalism, erfarenheter och sätt att diskutera ämnet.</p>	<p>Resultatet är inte det samma som andra studier tidigare har kommit fram till, då det finns studier som visat att det viktiga är undervisarens kön och/eller ålder. En diskussion uppstod även om fördelarna och nackdelarna med att eleverna känner undervisaren eller inte, enligt dem själva.</p> <p>Slutsatsen var att kunskapen om vad unga anser om vem som är undervisare är viktigt så att deras behov och intressen kan mötas.</p>

4	<p>Melody Morton Ninomiya</p> <p>”Sexual health education in Newfoundland and Labrador schools: Junior high school teachers’ experiences, coverage of topics, comfort levels and views about professional practice”</p> <p>2010, Kanada</p>	<p>Studiens syfte var att identifiera erfarenheter, vilka ämnen och teman som tagits upp, bekvämlighetsnivåer, synsätt och utbildning av högstadielärare som ansvarar för sexualundervisningen i årskurs 7, 8 eller 9.</p>	<p>Enkäter med tre olika delar, vissa med fasta svarsalternativ och vissa med öppna frågor, skickades ut till högstadieskolor inom ett visst område i Kanada. 36 svar åtelämandes, och fem av dem var exkluderade.</p>	<p>Ingen av lärarna som deltog i undersökningen hade fått någon utbildning eller träning innan de började undervisa sexualundervisningen. De tio mest vanliga ämen som tagits upp av lärarna var; romantiska relationer, känslor och hormoner, beslutsfattande om sexuella aktiviteter, preventivmedel, reproduktiva systemets mekanism, säkrare sex, menstruation, reproduktion, graviditet och födsel, och sexuellt utnyttjande/misshandel.</p>	<p>Enkäten var skickad ut till 182 skolor, och enbart från 31 skolor kunde data användas, detta kan betyda att dessa lärare är mer öppna än majoriteten. Huvudfrågor som var identifierade var; missnöjdhet med läroplanen och läromedel, självidentifierade behov av träning och stöd, olika ämnen som lärare väljer att ta upp, behandlandet av känsliga ämnen, vad lärare uppfattar att är en succé i lärandet av sexualundervisning, självutvärdering av undervisningen, uppfattande av vad de unga anser om deras undervisning, definitionen av abstinens och klar entusiasm att undervisa detta, samt en viss osäkerhet om att ta upp sexuell mångfald/diversity.</p>
---	---	--	--	---	---

5	Douglas Kirkby ”Abstine nce, sex, and STD/HI V educatio n programs for teens: their impact on sexual behavior, pregnanc y, and sexually transmitt ed disease” 2007, USA	Forskningen har systematiskt gått igenom olika studier som har gjorts om utbildnings program vars syfte är att minimera ungdomsgraviditeter och/eller graden av sexuellt överförbara sjukdomar bland unga, för att studera dessa olika programs inverkan.	Allt som allt 54 forskningar inkluderades och dess innehåll analyserades av två olika forskare och resultaten som dessa forskare kom fram till skickades sedan till de ursprungliga forskningarnas huvudmän för att få en verifikation på att innehållet hade förståtts på rätt sätt.	Resultaten delades upp i fyra olika grupper där en grupp hade två undergrupper. Resultaten och reabilitetsnivån varierar, men övergripande resultaten var att alla program hade åtminstone en positiv effekt på något av områden som studerades.	Som slutsats kom fram att inte ett enda ensamt enkelt tillvägagångssätt kommer att dramatiskt minimera ungdomsgraviditeter och könssjukdomar. Det finns flere effektiva utbildningsprogram, men inga ”mirakelkurer”. Men, många ganska olika tillvägagångssätt kan hjälpa att minimerar sexuella riskbeteenden.
6	Siobhán O’Higgins och Saorise Nic Gabhainn ”Youth participat ion in setting the agenda: learning	Syftet med forskningen var att kartlägga hur unga personer kan delta i utvecklingen av sexualundervisningen s undervisningsplan, för att öka relevansen av denna undervisningsplan för elever.	394 elever mellan 15 och 18 år deltog i undersökningen. I olika grupp diskussioner bildade dessa grupper något som kallas för ”Spindelnät”, där till exempel ett huvudämne stod i mitten av spindelnätet och sådant som de unga ville lära sig om detta ämne/eller problem kring detta ämne stod på nästa nivå och följande nivå var t.ex. hur de unga bäst tyckte att de kunde få undervisning om detta ämne	Resultaten av undersökningen visar att det ämne som togs upp oftast av de unga var kondomer. De vill lära sig om allt från varför man bör använda dem till var man kan köpa dem, och hur man skall gå till väga om inga kondomer finns till hands. Andra ämnen som togs upp var sexuella färdigheter, könssjukdomar, information, preventivmedel, relationer,	Denna studie tillämpade en deltagas baserad forsknings metod för att få fram de ungas rekommendationer för både innehållet och framförandet av sexualundervisning som de anser vara relevant för både sig själv och andra unga personer. Detta var ett effektivt sätt att jobba med ett känsligt ämne med unga personer för att

	outcomes for sex education in Ireland” 2010, Irland			graviditet, självförtroende, och framtidstro. Även utomstående talare och alternativa lärometoder ansågs som sätt att förbättra undervisningen enligt de unga.	producera fruktbar data som reflekterar och respekterar ungas synsätt.
7	William L. Jeffries IV, Brian Doge, Frank C. Banderia och Michael Reece ”Beyond abstinence-only: relationships between abstinence education and comprehensive topic instruction” 2010, USA	Syftet med denna studie var att undersöka relationer mellan undervisning där avhållsamhet (abstinence) lärs ut och mer omfattande undervisning där fler ämnen tas upp.	Data samlades in genom enkäter som skickades ut till lärare som hade hand om sexualundervisningen i skolor i Florida. 462 lärare utav 1800 svarade och data användes från 199 av svaren.	Resultaten visar att de flesta lärare tog upp samma ämnen, och den starkaste och mest konsekventa sammanslutningen mellan avhållsamhets undervisningen och den mer omfattande undervisningen var uppenbara i ämnen som relationer och personliga färdigheterna.	Undervisning om avhållsamhet och en mer omfattande undervisning var positivt associerade. Lärare som undervisade avhållsamhet var inte mindre sannolika att ha gynnsamma anseenden mot spridningen av preventivmedel och säkrare sex information än dem som lärde ut en mer omfattande sexualundervisning. Inte i någon av analyserna av forskningen var relationen mellan undervisningen av avhållsamhet och undervisningen som var mer omfattande negativ.

8	<p>Lynne Hillier och Anne Mitchell</p> <p>” ‘It was as useful as a chocolate kettle’: sex education in the lives of same-sex-attracted young people in Australia ”</p> <p>2008, Australien</p>	<p>I denna artiken frågar man sig ifall personer som är attraherade till personer av samma kön får lämplig och relevant sexualundervisning i skolan, och ifall de inte får, är det då nödvändigt att sexualundervisningen inkluderar sexuella skillnader.</p>	<p>Studien som artikeln baser sig på var en nationell undersökning gjord 2004, i form av en enkät, som erbjöds till australienare mellan 14 och 21 år som var sexuellt attraherade till personer av samma kön. Reklam för undersökningen gjordes i tidningar och på internet. Forskarna tog emot 1749 giltiga svarsenkäter. Samma studie gjordes år 1998, dock hade enkäten utformats och förändrats lite sedan dess.</p>	<p>Resultaten i undersökningen visar en förbättring mellan år 2004 och 1998. År 1998 fick en av tio av deltagarna information om homosexuella förhållanden i skolan, medan år 2004 var siffran en av fem. Siffran är dock fortfarande låg, och de flesta fick information från internet eller av andra personer som var attraherade av samma kön.</p> <p>40% av deltagarna ansåg att sexualundervisningen de fick i skolan inte var praktisk över huvudtaget, endast 10% ansåg att sexualundervisningen var mycket praktisk.</p>	<p>Dessa resultat reflekterar början av förändring, men det är fortfarande en lång väg tills alla unga personer är försedda med den informationen de behöver, för att kunna utföra säker sex och om relationer, från skolan.</p>
9	<p>Ana Paula Sousa, Isabel Soares och Duarte Vilar</p> <p>”Lessons learnt from a secondary school sex</p>	<p>Syftet med denna studie är att bedöma sexualkunskapen, sexuella attityder och beteenden i två grupper bestående av portugisiska ungdomar</p>	<p>Två grupper utformades, ena kallad expertgruppen (EG) där medlemmarna hade gått sexualundervisningsprogrammet, och andra kallar kontrollgruppen (CG) där medlemmarna inte hade fått någon formell sexualundervisning. Alla deltagare svarade på en enkät. En grupp av elever som deltagit i ett speciellt sexualundervisningsprogram, och en grupp som inte har fått</p>	<p>Resultatet visar att medlemmarna i EG t.ex. hade en självrapporterad högre förståelse av könsjukdomar och effektiviteten av preventiva metoder.</p> <p>Gällande risktagning, framkom det att CG möjligtvis hade en högre grad av risktagning än EG även om skillnaden inte var signifikant.</p>	<p>Skillnader mellan expertgruppen och den andra gruppen antyder att EG medlemmarna verkar visa en multi-orienterad stil av sexualundervisning med lägre grader av risktagande. Likväl fanns det inga relevanta skillnader om sexualkunskap och attityder mellan grupperna.</p>

	educatio n program in Portugal” 2007, Portugal		någon formell sexualundervisning; att undersöka de själv rapporterade förändringarna i kunskap, värderingar, färdigheter i växelverkan och självförtroende som resultat av sexualundervisningsprogrammet; att analysera influenserna av psykosociala variabler, som t.ex. risktagande och familje funktion; och att förstå påverkan av socio-demografiska variabler.	EG hade inte någon större kunskap om sexualitet än CG.	
10	Triece Turnbull, Paul van Schaik och Anna van Wersch ”Adolesc ents’ preferenc es regarding sex educatio n and relations hip educatio n” 2010, Storbrita nnien	Syftet med studien var att examinera ungdomars uppfattningar av kvalitén av ett sexualundervisnings ”ingripande”, vad de föredrar för källor av sexualundervisning och hur dessa varierar mellan kön, skolans religion och skoltypen.	759 elever i åldern 13-14år, från 8 olika skolor deltog i undersökningen genom att svara på en enkät. Enkäten innehöll frågor om a) vem som ungdomarna föredrar att tala med angående sexuella ämnen; b) sätt som ungdomarna föredrar att bli undervisade på; och c) källorna som ungdomarna föredrar att använda för att lära sig mer om sexuella frågor.	En majoritet av respondenterna ansåg att sexualundervisnings ingripandet var mycket bra, och en väldigt stor majoritet tyckte om att bli undervisade av sexualhälsovårdare. Över hälften av respondenterna kände att de kunde prata med deras föräldrar och vänner om sex och relationer, strax under 15% ansåg att de kunde prata med lärare. Internetsidor var mest populära att söka efter mer information på, följt av tidsskrifter/magasin, telefonlinjer och skolan.	Resultaten från undersökningen indikerar att föräldrar ses som källa för kommunikation snarare än utbildning, och lärare ses som en källa av varkendera. Denna artikel har identifierat vad ungdomar föredrar för sexualundervisning och assosiationer till kön, skoltyp och ungdomars behov vilket bör tas i beaktande i designen och utförandet av sexualundervisning.

11	<p>Rebecca M. Ferguson, Ine Vanwesenbeeck och Trudie Knijn</p> <p>”A matter of facts... and more: an exploratory analysis of the content of sexuality education in The Netherlands”</p> <p>2008, Holland</p>	<p>Syftet med studien är en utforskande analys av innehållet av sexualundervisningen i Holland. Vad är de centrala teman och meddelanden i den holländska sexualundervisningen? Vilka typer av sexualundervisningsprogram är genomförda i Holland? Vilka är de aktuella frågor i sexualundervisningen i Holland?</p>	<p>Först har det gjorts en jämförelse mellan de senaste data om sexuell hälsa resultat mellan Holland och USA, sedan har man gjort en innehålls analys av de aktuella holländska sexualitets materialen, och sist en fallstudie av ett nationellt högstadie sexualundervisnings program.</p>	<p>Resultaten visar att det finns en relativt liten skillnad i rapporterad sexuella erfarenheter mellan ungdomar i Holland och USA. Skillnaderna ligger i användandet av andra preventivmedel än kondomer och antalet ungdomsgraviditeter.</p> <p>Det sexualitetsmaterial som finns i Holland har sex huvudteman: fysisk och emotionell sexuell utveckling, fortplantning, kompetens till växelverkan, relationer, sexualitet och säker sex.</p> <p>Sexualundervisningsprogrammet, Long Live Love, är ett teori baserat program för högstadieelever om säkert sex, relationer och sexuellutveckling, som finansieras av den holländska regeringen.</p>	<p>Holländsk sexualundervisning uppstår från en förståelse att unga personer är nyfikna på sex och sexualitet och att det kan behöva, vilja och har rätt till korrekt och omfattande information om sexuell hälsa.</p> <p>Denna studie har utforskat hur det holländska accepterandet av ungdomars sexualitet manifesterar sig i material och program genom att ge specifika exempel av de framträdande teman och meddelanden i den holländska sexualundervisningen. Sexualitets material som kommer från Holland är karakteriserade av konsekventa, relationsorienterade meddelanden om sexualitet, säkert sex, och preventivmedel.</p> <p>Den holländska sexualundervisningen är dock inte perfekt. Det finns ingen nationell läroplan för sexualundervisning, och som resultat av detta finns det variationer mellan skolor.</p>
----	--	--	--	--	---